

Effektivitetsrevisionsberättelse

Främjande av företagsinvesteringar Perspektiv från fyra affärsbranscher

Effektivitetsrevisionsberättelse

Främjande av företagsinvesteringar
Perspektiv från fyra affärsbranscher

ÖVERSÄTTNING AV EFFEKTIVITETSREVISIONSBERÄTTELSEN 4/2017

LÖNNBERG PRINT & PROMO
HELSINGFORS 2017

Statens revisionsverks effektivitetsrevisionsberättelse

Dnr 237/54/2015

Statens revisionsverk har utgående från sin revisionsplan utfört en revision av främjande av företags investeringar ur fyra branschens synvinkel. Revisionen har utförts i enlighet med revisionsverkets instruktion om effektivitetsrevision.

Utifrån revisionen har revisionsverket lämnat en revisionsberättelse som tillställs Undervisnings- och kulturministeriet, Arbets- och näringsministeriet, Statsrådets kansli, Finansministeriet samt för kännedom till riksdagens revisionsutskott och finanscontrollerfunktion.

Innan revisionsverket lämnar revisionsberättelsen har Undervisnings- och kulturministeriet, Arbets- och näringsministeriet, Statsrådets kansli och Finansministeriet haft möjlighet att granska att berättelsen inte innehåller sakfel samt uttala sig om revisionsverkets ställningstaganden som läggs fram i revisionsberättelsen.

Vid uppföljningen av revisionen kommer revisionsverket att utreda vilka åtgärder som vidtagits med anledning av ställningstagandena i revisionsberättelsen. Uppföljningen kommer att göras 2019.

Helsingfors den 3 april 2017

Marko Männikkö
överdirektör

Vesa Koivunen
ledande effektivitetsrevisor

Vid revisionen utredde revisionsverket olika företags synpunkter på hur staten skulle kunna främja företags investeringar.

Med tanke på statsfinanserna är investeringar inget egenvärde. En nationalekonomi som är en god miljö för företags investeringar är dock samtidigt en god miljö för ekonomisk tillväxt.

Regeringsprogrammet har som mål att Finland ska vara ett konkurrenskraftigt land där företagande, ägande och investeringar ska vara lönsammare än idag. Revisionen hade som mål att bedöma hur företagsledningen ser på att fatta beslut om investeringar i Finland och få ny kunskap och nya synvinklar genom att intervjua dem som fattar investeringsbeslut i företag, det vill säga företagsledningen.

För revisionen gjordes sammanlagt 53 intervjuer i fyra länder. I Finland gjordes 16 företagsspecifika intervjuer som kompletterades med intervjuer av tjänstemän och sakkunniga samt med forskningsdata och litteratur om ämnet. I revisionen utnyttjades dessutom resultaten från två workshoppar, där cirka 50 sakkunniga från företag och offentlig förvaltning deltog. Observationerna vid revisionen samlades in från följande fyra branscher: gruvindustrin, läkemedelsindustrin, mjukvaruindustrin och detaljhandeln.

Vid revisionen visade företagens erfarenheter att beslutsprocessen och verksamhetssätten borde utvecklas inom statsförvaltningen. Bästa praxis för att främja företags investeringar kan stärkas genom att öka dialogen mellan myndigheter och företag för att öka informationsutbytet och det ömsesidiga förståndet.

Statsförvaltningen är med i den globala konkurrensen om investeringar

Den globala konkurrensen omfattar också statsförvaltningen. Många företag har erfarenheter av förvaltningens praxis i olika länder, och många länder genomför för tillfället reformer för att förbättra kundservicen inom förvaltningen och för att påskynda beslut. Strukturförändringar och ekonomisk-politiska metoder på makronivå är viktiga, men i Finland och dess referensländer är företagens omvärld i många delar redan så bra att hänsyn också ska tas till mer noggrannare kriterier vid främjandet av investeringar och konkurrensen om investeringar.

Flera undersökningar har identifierat viktiga faktorer som är allmänna kriterier för företagens verksamhetsbetingelser. De påverkar också investeringsbeslut som varje företag fattar enligt sina egna kriterier. Ett företag värderar självt vilken betydelse varje allmän faktor har i enskilda investeringsbeslut. Till exempel många företag inom läkemedelsindustrin betonar

inte i sina kriterier storleken på den finländska läkemedelsmarknaden, utan Finland är ett attraktivt investeringsobjekt för dem på grund av potentialen i läkemedelsforskningen.

Den offentliga förvaltningens funktion som en helhet är ett kriterium som ingår i de allmänna verksamhetsförutsättningarna, men i företagets investeringsbeslut tas också ofta med någon funktion hos förvaltningen som är viktig för företaget. Ett sådant kriterium för exempelvis ett gruvföretag kan vara hur snabba tillståndsprocesserna är. Ett allmänt kriterium för verksamheten kan samtidigt vara företagslagstiftningen eller trafikledsinfrastrukturen. Därför har statens åtgärder och beslut som investeringskriterier ofta betydelse på flera nivåer.

Vid beslut om ändringar som påverkar företags verksamhetsbetingelser ska staten inte enbart kunna identifiera effekter på företags ekosystem eller effekter som sprider sig via kluster utan även kriterier för enskilda företags investeringsprojekt. Enligt de berörda företagen tar statsförvaltningen inte alltid hänsyn till att företagens investeringar bygger på projektspecifika kalkyler och inte på hur stort eller lönsamt företaget totalt sett är. I en global affärsverksamhet är det aldrig en självklarhet att en investering förverkligas eller ett verksamhetsställe existerar.

Förbättring av allmänna verksamhetsbetingelser ska prioriteras framför direkta företagsstöd

Olika företag har väldigt olika synpunkter på vilket det bästa sättet är att förbättra de allmänna verksamhetsbetingelserna. De flesta företag var dock negativt inställda på direkta företagsstöd och ansåg att förbättring av de allmänna verksamhetsbetingelserna i regel var en bättre metod att främja investeringar. Enligt företagen finns det dock behov av direkta företagsstöd i vissa skeden av företagets eller en produkts livscykel.

Samfundsskatten i Finland ansågs vara rimlig och konkurrenskraftig. Med tanke på verksamhetsbetingelser och investeringar ansågs framsynheten vara viktig vid all beskattning.

Tillståndsprocesserna ska påskyndas, men samtidigt ska hänsyn tas till att besluten är långsiktiga

I företagsintervjuerna kritiserades tillståndsprocesserna och de relaterade besvärprocesserna mest av företagen inom gruvindustrin, läkemedelsindustrin och detaljhandeln. Inom mjukvaruindustrin behövs inte på samma sätt tillstånd och erfarenheter av tillståndsprocesser lyftes inte fram i intervjuerna.

Enligt företagen var negativa sidor bland annat omfattande besvärsmöjligheter, otillräcklig förhandsstyrning, överlappande arbete hos tillståndsmyndigheterna i olika länder, en icke uppfylld princip om service som fås från ett och samma ställe och en långsam bygglovsprocess och en relaterad besvärprocess på grund av komplexiteten i processerna.

I tillståndsärenden värdesätter företagen den offentliga förvaltningens traditionella starka sidor, bland annat tillförlitligheten och lagenligheten. För företagskunderna innebär dock tillståndsförvaltningens kvalitet i stor mån också vad som åstadkoms och hur snabbt. I en affärsverksamhet är tidsramarna för möjligheter allt snävare och därför ska den offentliga förvaltningen också fungera allt snabbare.

När det gäller tillståndsförvaltningen och lagändringar önskade företagen å ena sidan snabbare reaktioner och beslut av politikerna och myndigheterna och å andra sidan långsiktighet och framsynhet. När det är möjligt att förutse vilka beslut staten kommer att fatta, kan företag planera och genomföra verksamheten och investeringar på lång sikt. När förvaltningen reagerar snabbt, kan företag ta vara på olika möjligheter.

Företagen är eniga om att högklassig utbildning och forskning är viktig

I alla företagsintervjuer var företagen mest eniga om att högklassig undervisning var viktig för att främja investeringar.

För företagen inom gruvindustrin är det viktigt att yrkesutbildning inom gruvområdet tillhandahålls nära gruvorna. Företagen inom läkemedelsindustrin ansåg att en av Finlands starka sidor var insatser i utbildningen, och underströk betydelsen av en högkvalitativ forskningsmiljö när det gäller att locka investeringar i Finland. Enligt företagen inom mjukvaruindustrin ska Finland inom IKT-utbildningen vara ett av de bästa länderna i världen, och detta mål kan inte uppnås om till exempel studierna i kodning inte påbörjas förrän vid universitet. Företagen inom detaljhandeln ansåg att när arbetsuppgifterna inom handeln blir allt mer komplicerade, är det viktigt att den offentliga makten ordnar yrkesutbildning för att företagen ska kunna få kompetent arbetskraft.

Till en god verksamhetsmiljö hör immateriella behov som ska tillgodoses genom växelverkan, inte genom lagstiftning

Mjuka och abstrakta värden förändras till konkreta tröskelfrågor. Den offentliga förvaltningen ska beakta nya förhållanden som nutida företag anser vara viktiga.

Företagens nya kriterier kan gälla kultur, erfarenheter och emotionella frågor: kundupplevelser, försökskultur, karakteristik av en gatubild, prestigetjänster, förtroende för myndigheterna och andra medborgare, samarbete mellan företag och myndigheter, tillåtenhet och så vidare.

Dessa kan inte enbart uppnås genom lagstiftning, utan det krävs kontinuerlig växelverkan. Det finns skäl att betona betydelsen av en kontinuerlig dialog mellan företag och myndigheter, eftersom ett företags investering gäller beslut som vissa människor har fattat enligt bästa tillgängliga kunskap.

Revisionsverket rekommenderar att

1. För att göra tillståndsprocesserna smidigare fokuseras på samarbets- och förenklingsmetoder, som förhandsförhandlingar och överföring av tillstånd av rutinkaraktär till ett anmälningsförfarande. Tillståndsforvaltningen är konkret kundservice, där växelverkan har stor betydelse. Det är viktigt att de projekt som redan har inletts för att göra processerna smidigare genomförs i rask takt.
2. Finansministeriet bidrar till att förvaltningens utvecklingsprojekt lever upp till företagets förväntningar på ett nytt samarbetstänkande, där parterna genom aktiv kommunikation främjar företags investeringar, men där myndighetsverksamheten ändå förblir opartisk.

Innehåll

Revisionsverkets ställningstaganden	4
1 Föremål för revision	13
2 På vilket sätt kan verksamhetsätten och processerna inom statsförvaltningen utvecklas?	17
2.1 Tillstånds- och besvärprocesserna bör påskyndas	17
2.2 Företagen önskar att statsförvaltningen ska fatta framsynta och långsiktiga beslut	23
2.3 Både enskilda företag och hela branschen bör beaktas vid beslut	26
2.4 Staten bör värna försökskulturen och särdragen och ta vara på olika möjligheter	29
3 På vilket sätt kan utbildningen och forskningen utvecklas?	31
3.1 Gruvindustrin: Utbildning i branschen bör tillhandahållas nära gruvverksamheten	31
3.2 Läkemedelsindustrin: Finlands unika konkurrensfördelar inom forskning bör utnyttjas	31
3.3 Mjukvaruindustrin: Kompakta utbildningsalternativ bör finnas tillgängliga	35
3.4 Detaljhandeln: I utbildningen bör man förbereda sig för en högkonjunktur efter en lågkonjunktur	38
4 På vilket sätt kan statens finansiering och annan resursfördelning utvecklas?	41
4.1 Gruvindustrin: Statens insatser i logistiken är viktiga	41
4.2 Läkemedelsindustrin: Staten bör samråda med företagen, fokusera sina resurser och erbjuda prestigetjänster	42
4.3 Mjukvaruindustrin: Målet för att nå ut till världsklassen bör främjas genom användning av statens resurser	44
4.4 Detaljhandeln: Företagen på hemmamarknaden bör beaktas vid fördelning av statens resurser	45
5 På vilket sätt kan upphandlings- och skattelagstiftningen utvecklas?	47
5.1 Mjukvaruindustrin: Upphandlingskunnandet inom den offentliga förvaltningen bör förbättras	47
5.2 Läkemedelsindustrin: Den offentliga förvaltningen borde fungera som pilotkund	48
5.3 Detaljhandeln: Skattekonkurrensen och momsens inverkan bör beaktas	49
6 Vilka är de branschspecifika styrkorna, svagheter, möjligheterna och hoten?	51
6.1 Gruvindustrin	51
6.2 Läkemedelsindustrin	52
6.3 Mjukvaruindustrin	53
6.4 Detaljhandel	54
Bilaga: Revisionssätt	56
Referenser	60

1 Föremål för revision

Vid revisionen utredde revisionsverket olika företags synpunkter på hur staten skulle kunna främja privata företags investeringar.

Följande frågor ställdes vid revisionen: Vilka av de befintliga starka sidorna i investeringsmiljön är viktiga att bevara ur företagets synvinkel? Vilka faktorer utgör hinder för företagets investeringar? På vilket sätt kan staten undanröja eller minska dessa hinder? På vilka andra, eventuellt nya, sätt kan staten främja tillväxten i företagen inom den berörda branschen och ökningen av dessa företags investeringar?

Revisionen fokuserade på en utvecklande synvinkel. Revisionen tog fram information som kan utnyttjas när statens resurser och myndighetens verksamhet riktas och utvecklas.

Vid revisionen utvärderades inte direkt de ekonomisk-politiska metoderna på makronivå, till exempel finanspolitik, penningpolitik, utrikespolitik, inkomstpolitik eller näringspolitik. Däremot söktes faktorer och verksamhetssätt på vilka statsförvaltningen ska kunna främja företags investeringar oberoende av den ekonomiska politiken.

Målet för revisionen var att få ny information och nya synpunkter genom att intervjua dem som fattar egentliga investeringsbeslut i företag, det vill säga personer i företagsledningen. Betydelsen av denna synpunkt betonas av den paradoxen att Finland som land har klarat sig bra i flera internationella jämförelsen av konkurrenskraften och företagets verksamhetsbetingelser, men själva företagets investeringar trots allt har varit ringa och nationalekonomin inte har börjat växa som förväntat.

Vid anskaffningen av revisionsinformation vände sig revisionsverket direkt till företag och riktade blicken mot framtiden, som företagen gör när de planerar investeringar. Företagsintervjuerna kompletterades med intervjuer av tjänstemän och sakkunniga samt med forskningsdata och litteratur om ämnet.

Vid revisionen granskades materiella och immateriella realinvesteringar i länder utanför Finland, inte finansiella investeringar eller placeringar i värdepapper. Revisionen avgränsades till företag inom följande fyra branscher: gruvindustrin, mjukvaruindustrin, läkemedelsindustrin och detaljhandeln.

Offentliga investeringar ingick inte i revisionen.

Följande revisionsberättelse (3/2017) offentliggörs samtidigt med denna revisionsberättelse: Främjande av företagsinvesteringar - Helhetsbedömning. Vid revisionen jämfördes investeringsmiljöerna i Finland, Sverige, Danmark och Nederländerna.

Företagens investeringar är viktiga för nationalekonomin och statsfinanserna, eftersom de påverkar den ekonomiska tillväxten positivt. Till följd av investeringar uppstår ekonomisk verksamhet som sysselsätter och stärker nationalekonomin. Investeringar påverkar den ekonomiska tillväxten positivt, eftersom de ofta höjer produktiviteten. Ett exempel på detta är investeringar i nya tekniker. Merparten av den ekonomiska tillväxten i Finland beror på ökad produktivitet.

Ny information och nya synpunkter erhöles genom intervjuer av dem som fattar investeringsbeslut, dvs. personer i företagsledningen

Revisionen omfattade fyra branscher: gruvindustrin, mjukvaruindustrin, läkemedelsindustrin och detaljhandeln

Företagens investeringar möjliggör produktionsökning och därigenom omsättningsökning i företagen i framtiden. Mervärdesskatten utgör cirka en tredjedel av statens inkomster.¹

Dessutom utgör kloka fasta och immateriella realinvesteringar en viktig del av strategin för lönsam tillväxt och affärsframgång i de flesta företag².

Ökningen i företagens investeringar påverkas inte enbart av statens åtgärder utan även flera andra faktorer. Eftersom statsfinanserna också är ansträngda till följd av den långvariga lågkonjunkturen inom nationalekonomin, accentueras statens behov av att snabbt vidta alla sådana åtgärder som kan vidtas redan i dag eller på medellång sikt för att förbättra läget.

Investeringar är inget egenvärde, men en nationalekonomi som är en god miljö för företagens investeringar är samtidigt en miljö där de ekonomiska tillväxtmekanismerna kan fungera. Syftet med att främja investeringar står sällan i strid med politiken som ska främja ekonomiskt välbefinnande.

Efter finanskrisen 2008 har många företag i Finland, till skillnad från företag i flera referensländer, inte lyckats nå den produktions- eller investeringsnivå som rådde före krisen. Dessutom har Finland, jämfört med flera referensländer, klarat sig sämre i konkurrensen om utländska investeringar.

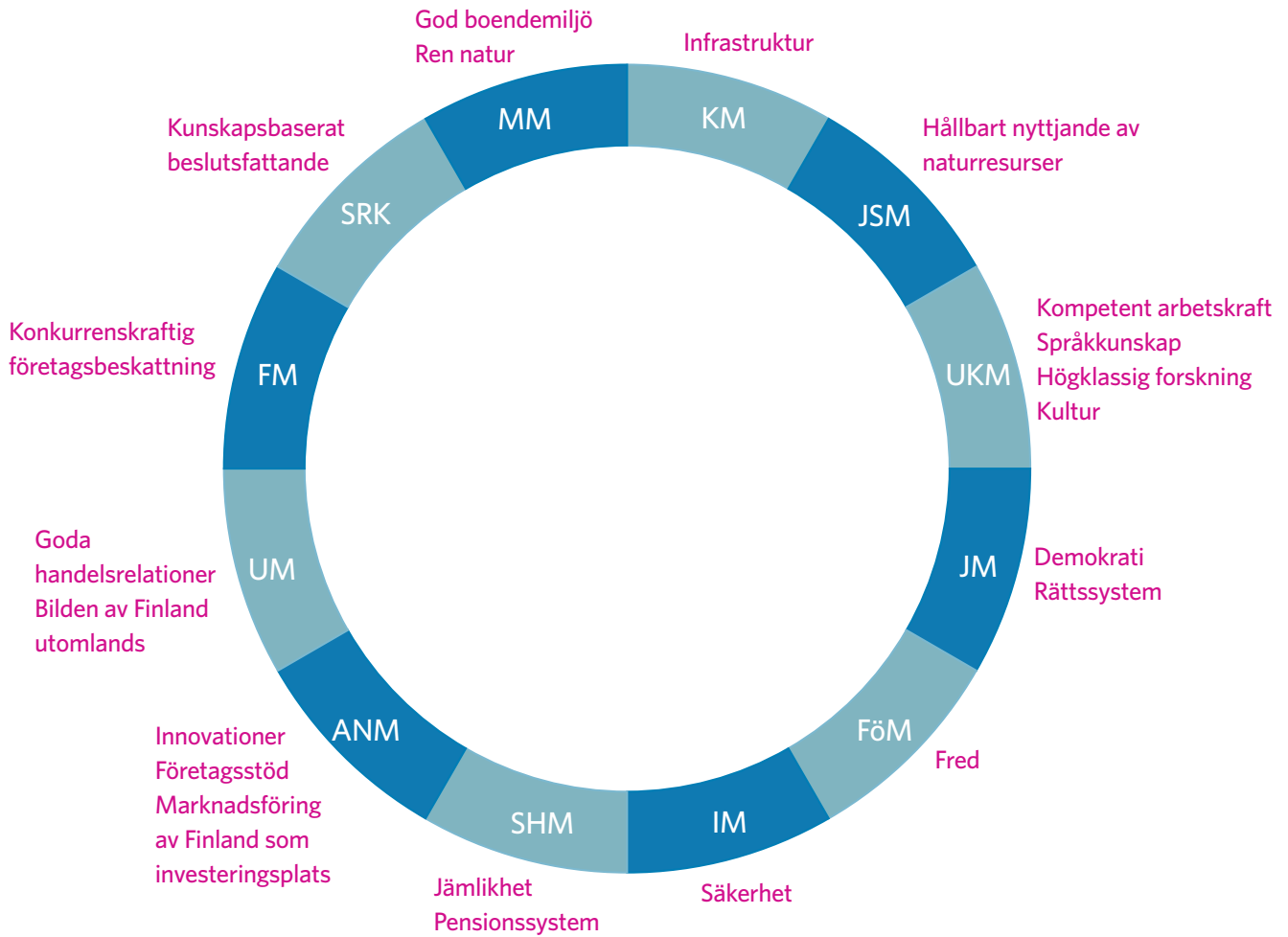
Företagens investeringar, inbegripet forsknings- och utvecklingsutgifter, var cirka 21 miljarder euro 2014, men närmare 28 miljarder euro 2008.³

Revisionen omfattade dem av statens åtgärder som hade påverkat företagens investeringar. På bred front kan arbetet med att främja investeringar anses beröra alla de tolv förvaltningsområdena. Arbets- och näringsministeriet är den viktigaste parten vars ansvarsområde är företag, företagsfinansiering samt främjande och reglering av näringsverksamheten.

En god miljö för företagens investeringar är en god miljö för ekonomisk tillväxt

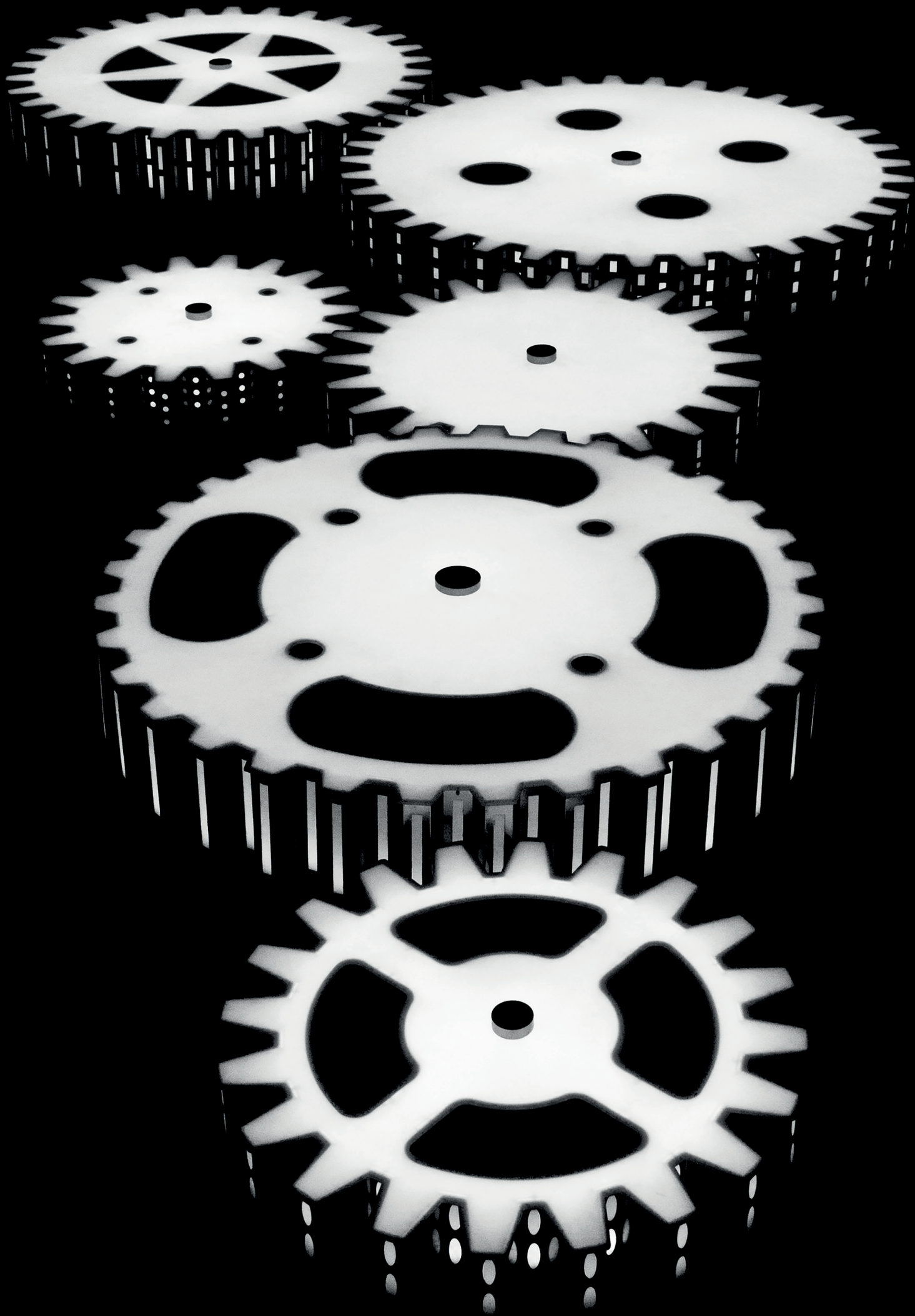
Alla de tolv förvaltningsområdena ska främja investeringar

Figur 1: Alla förvaltningsområden bidrar till företagens affärsmiljö och främjandet av investeringar

Kommunikationsministeriet (KM)
 Jord- och skogsbruksministeriet (JSM)
 Undervisnings- och kulturministeriet (UKM)
 Justitieministeriet (JM)
 Försvarsministeriet (FöM)
 Inrikesministeriet (IM)
 Social- och hälsovårdsministeriet (SHM)
 Arbets- och näringsministeriet (ANM)
 Utrikesministeriet (UM)
 Finansministeriet (FM)
 Statsrådets kansli (SRK)
 Miljöministeriet (MM)

2 På vilket sätt kan verksamhetssätten och processerna inom statsförvaltningen utvecklas?

Utifrån företagsintervjuerna litar företagen på att tillstånds- och besvärprocesserna i Finland är adekvata och opartiska. Däremot anser företagen att längden på processerna utgör en broms eller i värsta fall ett hinder för företagets investeringar eller verksamhet. Företagen gav flera förslag och önskemål som kunde påskynda processerna. Vid revisionen delades förslagen in i tre kategorier: förbättra samarbetet, förenkla processerna och tvingande bestämmelser.

Förvaltningen har redan identifierat vissa problem med tillstånds- och besvärprocesserna. Arbetet med att göra tillstånds- och besvärprocesserna smidigare, ge tillhörande servicelöften och minimera antalet klagomål mellan myndigheterna ingår i bland annat ett av regeringens spetsprojekt.

Å ena sidan önskar företagen snabbare processer och beslut, men å andra sidan ökad framsynlighet och långsiktighet av statens beslut och åtgärder.

Företagen lyfte också fram att statsförvaltningen behöver beakta en mer omfattande helhet vid sina beslut. När beslut fattas bör beslutets effekter på både ett enskilt företag och en relevant berörd företagsgrupp utvärderas.

Företagen uppmuntrade statsförvaltningen till en försökskultur och egen aktivitet samt att ta chansen genast när en sådan erbjuds.

2.1 Tillstånds- och besvärprocesserna bör påskyndas

Företagen litar på att processerna är adekvata, men processerna ska göras smidigare

Utifrån observationerna vid revisionen litar företagen på att tillstånds- och besvärssystemet är adekvat och opartiskt, men de anser att systemet är långsamt. Konkurrensen mellan länderna om att locka investeringar blir hårdare. Flera europeiska länder ska genomföra en del reformer för att påskynda och effektivisera beslutsprocessen inom tillståndsförvaltningen, förenkla det övergripande förfarandet för godkännande av projekt och öka greppet om kundservicen.⁴

I intervjuerna gav företagen inom gruvindustrin, läkemedelsindustrin och detaljhandeln ett stort antal negativa kommentarer till tillståndsprocesserna och de tillhörande besvärprocesserna. Inom mjukvaruindustrin behövs inte på samma sätt tillstånd och erfarenheter av tillståndsprocesser lyftes inte fram i intervjuerna.

Enligt företagen inom gruvindustrin är de största svårigheterna följande: mycket omfattande besvärsmöten, otillräcklig förhandsstyrning, myndigheternas ändrade krav under processen och brist på en kontaktperson som lotsar företaget genom processen. Enligt läkemedelsindustrin är negativa sidor att myndigheterna i olika länder utför överlappande arbete och att principen om service som fås från ett och samma ställe inte uppfylls. För de-

Smidiga tillståndsprocesser är en viktig konkurrensfaktor

taljhandeln är längden på bygglovsprocessen och den tillhörande besvärprocessen på grund av de komplicerade processerna det största problemet.

I intervjuerna av företagen och de sakkunniga samt i utredningarna⁵ föreslog deltagarna gott om metoder för att göra tillståndsprocesserna smidigare. I förteckningen nedan är metoderna indelade i tre kategorier: samarbete, förenklande och bestämmelser.

Statsförvaltningen är en servicesektor och tillståndsförvaltningen en konkret kundservice, där växelverkan har stor betydelse. Därför anser revisionsverket att, bland metoderna i förteckningen nedan för att göra processerna smidigare, bör fokus ligga på samarbete och förenklande, inte på tvingande metoder.

Inom kategorierna står metoderna inte i prioritetsordning. En del av metoderna för att göra processerna smidigare ingår antingen som sådana eller delvis i Miljöministeriets resultatavtal och verksamhetsplan för 2017–2020.

Sammanfattning av de metoder för att göra processerna smidigare som föreslogs i intervjuerna och redogörelserna

Fokus bör ligga på samarbete och förenklande, inte på tvingande metoder

A. Samarbete och samordnande mellan myndigheter och mellan myndigheter och företag

- Kundorientering i myndigheternas verksamhet.
- Från och med början av en process ska parterna i sin verksamhet ta hänsyn till skillnaderna i tidshorizonten mellan statsförvaltningen och företag. Positiva effekter kan åstadkommas när parterna förstår de tidsfaktorer som är kritiska för den andra parten och om möjligt beaktar faktorerna i sin egen verksamhet.
- Kontaktperson inom statsförvaltningen (en ägare till processen inom statsförvaltningen, "en lots") och principen om service som fås från ett och samma ställe (one stop shop-principen). Även om flera myndigheter deltar i tillståndsprocessen, ska statsförvaltningen representeras av en enda myndighet med vilken företaget kan sköta alla de myndighetsärenden som ingår i processen.
- Obligatorisk medling mellan myndigheter innan talan väcks mot den andra myndigheten.
- I fråga om större projekt åläggs myndigheterna först att föra dialog och sedan att komma överens om den offentliga maktens önskade position och målsättningar för projekt som ska beviljas tillstånd.
- Förhandsförhandlingar mellan myndigheter och tillståndssökande.
- Myndigheten ska ge en anvisning och preliminära riktlinjer om vad som förväntas av företaget och på vilket sätt ärendena ska skötas.
- Förfaranden (granskning av ansökan samt samråd, utlåtanden och beslut) ska samordnas samtidigt.

Den elektroniska ärendehantering ska utvecklas över förvaltningens sektorgränser samtidigt som processerna läggs om

B. Tillståndsförfaranden ska förenklas och reduceras

- Om något arbete redan har gjorts i ett annat EU-land, ska arbetet inte göras andra gången under tillståndprocessen.
- Antalet tillstånd ska reduceras genom att överväga om så många projekt behöver myndighetstillstånd.
- Rutinmässiga tillståndsärenden ska överföras till anmälningsförfarandet eller registreringsförfarandet.
- För projekt som har konsekvenser för miljön ska nödvändiga tillstånd också kunna ansökas separat från varandra.
- En och samma myndighet kan fatta beslut om förhandsövervakning och tillstånd.
- Myndigheten ska ge enbart ett överklagbart beslut om hela projektet.
- Myndigheten eller fullföljdsdomstolen kan bevilja rätt att verkställa tillståndsbeslutet helt eller delvis.
- Kodifiering av tillståndslagstiftningen: olika lagar ska samlas ihop på bättre sätt och stiftas i en mer enhetlig form.
- Främjande av den elektroniska ärendehantering/ett centralt elektroniskt system.

C. Bestämmelser, sanktioner och avgifter samt ökning av resurser

- Införs förbud för eller åtminstone höjs tröskeln för att en myndighet överklagar en annan myndighets beslut till domstol.
- (Kortare) tidsfrister ska fastställas för tillståndsförvaltningen och myndigheternas beslut.
- Antalet klagomål ska reduceras genom en besväravgift som ändringssökanden ska betala när vissa kriterier har uppfyllts.
- Det ska införas praxis att vissa tillstånd anses ha beviljats om beslutet inte har getts inom viss tid.
- Resurserna för förhandsövervakning av projekt ska ökas från fall till fall under tillståndprocessen för nationellt viktiga investeringsprojekt.

Tillståndsköerna har redan blivit kortare till följd av att antalet miljö tillståndsobjekt har minskat

Tillståndsköerna har blivit kortare när antalet objekt som har beviljats tillstånd och som övervakas har minskat från 21 000 till 14 700 på 2000-talet. Av siffran ingår cirka 7 000 objekt i statens miljö tillstånds- och övervakningsprocess och 7 700 i kommunernas processer. Regionförvaltningsverken (RFV) och kommunerna behandlar cirka 740 respektive cirka 900 miljö tillstånd per år.⁶

Statens miljö tillståndsprocess omfattar 7 000 objekt och regionförvaltningsverken behandlar cirka 740 miljö tillstånd per år

År 2010 minskade antalet tillstånd med cirka 3 000 när bränsledistributionsstationer, asfaltstationer och små energiproduktionsanläggningar överfördes till registreringsförfarandet. Antalet minskade ytterligare med 3 300 år 2015 när tillståndet slopades för en del av djurskydden.⁷

Synpunkter som företagen inom de olika branscherna lyfte fram i intervjuerna

Gruvindustrin

Enligt företagen inom gruvindustrin utgör längden på gruv- och miljötillståndsprocesserna en stor broms och till och med ett hinder för investeringar. Besvärsprocesserna tar ofta tid även när beslutsprocessen hos den myndighet som har beviljat tillståndet är smidig och snabb.

”På grund av ärenden kring miljötillstånden är det nästan omöjligt att genomföra ett projekt om någon överklagar givna beslut. I övrigt är miljötillstånden främst en teknisk övning och kalkyler av om affärsverksamheten efter iakttagandet av miljöstandarderna är lönsam eller inte.”
– ett utdrag ur företagsintervjun

Enligt företagen anhopar sig klagomålen emellanåt i de olika rättsinstanserna. När en process drar ut på tiden, får företaget vanligen merkostnader som tär på den planerade investeringens lönsamhet. Företagens orosmoment är att hela processen tar lång tid samt frågan om vilka omständigheter som kan överklagas och vilka som kan överklaga i egenskap av berörd part.

Enligt företagen är ett hinder för en effektiv tillståndsprocess att myndigheterna inte i förväg har dragit upp tydliga riktlinjer för vad som förväntas av företaget. Företagen anser att en dålig sida med den nuvarande processen är att förväntningarna och kraven kan öka eller ändras under processen.

Enligt företagen saknar staten en kontaktperson som aktivt samarbetar med företag. Det finns inte en enda myndighet som tar över processen för gruvprojekt. Det kan hända att ett företag, för myndighetsbeslut, gör olika utredningar och utvärderingar under tillståndsprocessen till och med i årtal. Under de administrativa processerna är företaget tvunget att diskutera och beakta flera olika myndigheters och andra parter synner.

Företagen anser att de står alltför ensamma i tillståndsärenden

”Vi hjälper företag att hitta rätt saker i byråkratin. Vi kallar det för lotsverksamhet.”
– ett utdrag ur en tjänstemans intervju, Sverige

I intervjuerna framfördes erfarenheter från ett gruvprojekt som genomförts i Kanada som ett positivt exempel. Investissement Québec deltog som myndighet i projektet. Det gav information och vägledning samt finansierade utredningar och försökte hela tiden hjälpa företaget att genomföra projektet.

Företagen anser att organisationerna inom statsförvaltningen också alltid i samarbete ska kunna samordna och komma överens om de ärenden som ingår i tillståndprocessen och att de åtminstone inte ska sköta dem genom att överklaga varandras beslut i domstolarna där behandlingen anhopat sig.

Läkemedelsindustrin

Enligt företagen inom läkemedelsindustrin tar det alltför lång tid, sex månader, att få beslut om godkännande av ett läkemedel som ersättningsgillt. När ett läkemedel omfattas av grundersättning, tar det ytterligare två år innan beslut om att läkemedlet omfattas av full ersättning (= specialersättning). Enligt företagen har fördelarna med ett läkemedel bevisats redan när försäljningstillståndet har beviljats och företaget ansöker om godkännande av läkemedlet som ersättningsgillt.

Enligt företagen är de fortfarande alltför ofta tvungna att utreda hur olika myndigheter inom statsförvaltningen ska fås att samarbeta. Det är viktigt att för företaget presentera den helhet som består av olika aktörer inom statsförvaltningen som en enda helhet, oavsett vilka ämbetsverk eller inrättningar svarar för de olika uppgifterna.

Företagen anser att när internationella läkemedelsföretag allokerar resurser för läkemedelsforskning mellan olika länder blir snabba administrativa processer en viktig faktor vid investeringsbeslut. En enkel och snabb tillgång till myndighetstjänster i Finland kan därför främja läkemedelsbranschens investeringar i landet.

Smidiga tillståndprocesser blir en konkurrensfaktor vid val av investeringsland

Detaljhandel

Företagen inom detaljhandeln ansåg att bygglovsprocessen och den tillhörande omfattande besvärsträtten, som sammanlagt är mycket komplicerade och långsamma, utgör det största hindret för flera företag att inleda investeringar. Detta har till exempelvis kunnat leda till att en global concerns dotterbolag i Finland inte har lyckats följa sin investeringsbudget.

”Om investeringsprojekten i Finland inte framskrider, kan pengar tas ut som vinstutdelning från bolaget i Finland och placera pengarna i ett annat land där investeringarna framskrider snabbare och pengarna kan användas för att främja företagets tillväxt.”
– ett utdrag ur företagsintervjun

Stora detaljhandelsenheter behöver ett särskilt bygglov som förutsätter en mer omfattande projektbedömning. Från och med den 16 april 2015 är alla affärer med över 2 000 kvadratmeter våningsyta stora detaljhandelsenheter oberoende av affärens verksamhetsområde (71 a § i markanvändnings- och bygglagen). Det går långsammare och ur företagets synvinkel svårare att få bygglov för stora detaljhandelsenheter, vilket företagen i intervjuerna ansåg ha bromsat upp investeringar. Utifrån företagets erfarenheter finns det dessutom lokala skillnader i behandlingen av och kraven på bygglov.

Exempel: Ett företag inom dagligvaruhandeln har ett nytt butikskoncept enligt vilket försäljningsytan är 1 400 kvadratmeter, nästan lika stor som tidigare. Den nya butiken har dock ett större lager och större och bättre personal- och utbildningsrum. Problem uppstår, eftersom bruttokvadratmetrarna uppgår till 2 500. Det finns skillnader mellan olika kommuner: i vissa kommuner är det mycket svårt att få bygglov för stora enheter, i andra kommuner är det enklare. Företaget har i många år budgeterat mer pengar än det har kunnat använda, eftersom bygglovsprocessen inte framskrider.

Enligt företagen inom specialvaruhandeln är bristen på bra handelsplatser det största hindret för investeringar. Å andra sidan ansåg företagen att det fanns tecken på överinvesteringar i byggande av köpcentrum i huvudstadsregionen.

De myndigheter som ansvarar för planläggningen ansågs inneha en betydande roll i främjandet av konkurrensen. Myndigheterna beslutar till exempel om placering av butiker i olika bostadsområden. Enligt företagen kan handelns investeringar främjas genom att gör bestämmelserna om planläggning och byggande mer flexibla.

Myndigheternas goda verksamhetsätt

Enligt företagen har den nuvarande myndighetsverksamheten också många starka sidor:

- Trots att myndigheternas verksamhet önskas bli snabbare, fungerar samarbetet med läkemedelsprismyndigheten väl (läkemedelsindustrin).
- Miljömyndigheterna är mycket stränga med sina tillståndsbeslut, men arbetar professionellt och strävar verkligen alltid efter att arbeta korrekt (gruvindustrin).
- Trots att besvärprocessen önskas bli snabbare, kan företagen lita på att rättssystemet och myndigheternas tjänster fungerar väl (detaljhandeln).

Förtroendet för myndigheternas professionella och rättvisa verksamhet är stort

Pågående projekt för utveckling av tillståndsprocesser

I Sipiläs regerings tyngdpunktsområde ”Digitalisering, försöksverksamhet och avveckling av normer” är det tredje spetsprojektet ”Smidigare författningar”. Av de fyra åtgärderna i projektet gäller två direkt och en indirekt att göra tillstånds- och besvärprocesserna smidigare. Åtgärden med indirekta effekter gäller att avveckla onödiga normer och ändra nödvändiga bestämmelser. De direkta åtgärderna gäller att göra tillstånds- och besvärprocesserna smidigare, ge tillhörande servicelöften och minimera antalet klagomål mellan myndigheterna. Målet är att slutliga resultat och ändringar skulle vara klara i december 2018.⁸

I juni 2016 publicerades rapporten ”Genomförandet av principen om ett enda serviceställe i miljöfrågor” i statsrådets utrednings- och forskningsverksamhets publikationsserie⁹. Lösningen för att utveckla förfarandena var en modell som kombinerar olika alternativ för att genomföra principen. Miljöministeriet har utifrån rapporten börjat bereda en lag för smidi-

gare hantering av tillståndsärenden inom Miljöministeriets ansvarsområde. Reformen ska gälla miljö tillstånd, tillstånd enligt vattenlagen, undantagsbeslut enligt naturvårdslagen, miljökonsekvensbedömningar och bygglov. Målet är att regeringen ska lämna sin proposition till riksdagen våren 2018.

I oktober 2016 började Arbets- och näringsministeriet samla in utlåtanden och kommentarer till ett utkast om utveckling av gruvlagen. I början av året fick ministeriet kommentarer till hur den nuvarande lagen fungerar och utarbetade utkastet utifrån dessa kommentarer. I utkastet föreslås det att vissa tillståndsförfaranden omfattas av gruvmyndighetens behovsprövning och vissa myndighetsförfaranden lättas upp.

Den 24 november 2016 lämnade regeringen en proposition om ändring av markanvändnings- och bygglagen till riksdagen. I lagen görs flera ändringar som ska underlätta planläggningen och beviljandet av bygglov. Syftet är också att förbättra företagets verksamhetsbetingelser. Enligt lagpropositionen ska den övre gränsen för ytan i stora detaljhandelsenheter öka från 2 000 kvadratmeter till 4 000 kvadratmeter.

2.2 Företagen önskar att statsförvaltningen ska fatta framsynta och långsiktiga beslut

Skillnaden i företagens och statsförvaltningens tidsramar medför emellanåt konflikter

Det som för företag kan vara alltför lång tid och trög verksamhet kan för förvaltningen vara en normal processtakt. Å andra sidan kan tidshorisonten för förvaltningens normala politisk-administrativa planering och verksamhet ibland vara kortsiktig och oförutsebar verksamhet för företag.

Företagens behov är krävande: å ena sidan ska politikerna och myndigheterna enligt företagen reagera snabbare inom tillståndsförvaltningen och vid lagändringar, å andra sidan ska besluten vara långsiktiga och framsynta.

Konflikter mellan företag och den offentliga förvaltningen kan hanteras genom dialog och växelverkan. När båda parterna medvetet och rationellt försöker sätta sig i den andra partens skor, förbättras förutsättningarna för resultatrik växelverkan. Revisionsverket rekommenderar bland annat följande konkreta verksamhetsätt:

- Involvera i allt större omfattning företag i beredningen av lagändringar redan i det inledande skedet.
- Reservera tillräckligt långa tider för ikraftträdande när regler ändras för att företagen ska hinna anpassa sin verksamhet.
- Beakta den ofta långa återbetalningstiden för företagens investeringar och undvik beslut som ändrar företagets verksamhetsbetingelser plötsligt.
- Staten är konsekvent och jämlik vid bedömning av en bransch genom offentliga utlåtanden; en bransch bedöms inte utifrån ett enda företags misslyckande.

Utmaningen med beslutsprocessen är hur snabbhet och framsynthet kan kombineras

Investeringsbeslut skiljer sig från vanliga beslut i affärsverksamheten på grund av att de bland annat kräver långsiktig förbindelse och får långsiktiga effekter. Investeringar har en betydande företagsekonomisk roll och i synnerhet stora investeringar kan ha en avgörande betydelse för hela företagets framtid. Därför är framsynheten i statens åtgärder en viktig faktor i företagens omvärld.

Synpunkter som företagen inom de olika branscherna lyfte fram i intervjuerna

Gruvindustrin

Enligt företagen inom gruvindustrin medför bland annat plötsliga ändringar på politikområdet problem. Av orsaker som inte beror på företaget själv kan branschen bli politiskt så besvärlig att beslutsfattarna inte har viljan att främja branschens verksamhetsförutsättningar på grund av den politiska atmosfären. Som ett exempel på detta kan nämnas de negativa konsekvenserna för hela branschen av fallet med gruvföretaget Talvivaara. Efter företagerfarenheten kan den politiska atmosfären sätta de tillståndsbeslut en myndighet fattat under betydande press och därigenom bromsa tillståndsprocesserna ytterligare.

"När den politiska viljan saknas kan den aktiva inställningen och viljan till samarbete saknas också hos myndigheterna."
- ett utdrag ur företagsintervjun

Som ett exempel på en enstaka lagändring som var överraskande och problematisk för branschen visade sig energiskattereformen där gruvindustrin 2015 förlorade den skatteförmån som energiintensiv industri erhållit. Förmånen lär dock återställas och gruvnäringen hör 2017 åter till den lägre energiskatteklassen som är avsedd för energiintensiv industri.

Enligt företagens erfarenhet finns det en skillnad mellan statens ord och gärningar när det gäller att främja utländska investeringar i Finland. I ord vill man ha utländska investeringar till Finland, investeringar önskas inom utvecklingsområden och man vill ha investeringar som ger fasta arbetstillfällen och som inte kan föras ut ur landet. Enligt synsättet hos företagen inom gruvbranschen är dess arbetstillfällen av ovan beskrivet slag och investeringsmedlen kommer från utlandet till nytta för Finland. Trots det är inställningen till att främja gruvverksamhet enligt erfarenheten från de intervjuade motsträvt.

Läkemedelsindustrin

En del av företagen inom läkemedelsindustrin ansåg att det var svårt att förutse politiska beslut och att det kom som en överraskning att det nuvarande referensprissystemet för läkemedel infördes 2009 och att detta var en försvagning. Ur företagens synvinkel beslutade Finland utnyttja olikheterna i sin patentlagstiftning. Finland fastställde att patenterade fabrikat skulle ingå i referensprissystem, vilket innebar att fabrikat som fortfarande omfattades av patentskydd kunde bytas till parallellläkemedel.

Statens mål med referensprissystemet var att bromsa ökningen i ersättningsutgifterna för läkemedel och främja användning av förmånligare alternativa läkemedel. Enligt beräkningar skulle systemet ge en total besparing på cirka 85 miljoner euro per år, av vilket statens direkta besparing skulle uppgå till cirka 26 miljoner euro per år (RP 100/2008).

En del av företagen ansåg att den internationella läkemedelsindustrin betraktade Finland till och med som en innovationsfientlig stat. Som orsaker nämndes sättet att införa referensprissystemet och de återkommande nedskärningarna i grossistpriserna i systemet för läkemedelsersättning samt enligt företagen avslag på att vissa läkemedelsinnovationer skulle vara ersättningsgilla.

I en del av företagen innebar sättet att genomföra ändringen samt de övriga svårigheterna på marknaden nedskärningar i verksamheten och personalminskningar. En del av beslutanderätten överfördes från finländska dotterbolag exempelvis till nordiska organisationer. Enligt dessa företag försvagades Finlands ställning som mottagarland av globala läkemedelsföretags investeringar till följd av det ovan nämnda.

Mjukvaruindustrin

Enligt företagen inom mjukvaruindustrin skulle statens mer långsiktiga och mer framsynta verksamhet vara en positiv signal för företag om att det lönar sig att investera och utveckla produkter i Finland på lång sikt.

Som konkreta problem nämndes till exempel avsaknaden av tydliga riktlinjer för vilka krav olika myndigheter ställer på datasystem för löneförvaltning. Dessutom har vissa nya bestämmelser ibland trätt i kraft alltför fort. Mjukvaruföretagen måste hinna göra nödvändiga ändringar i kundföretagens program och datasystem i god tid.

Detaljhandel

Detaljhandelns syner på avregleringen av handelns öppettider skiljde sig från varandra. Dagligvaruhandeln ansåg främst att avregleringen var en viktig faktor som skulle påverka affärsmiljön positivt.

En del av specialvaruhandeln ansåg att avregleringen av handelns öppettider fick negativa effekter särskilt på små företag och butiker som inte hör till stora kedjor. Företagen ansåg att kostnaderna skulle öka orimligt i förhållande till merförsäljningen i specialvarubutiker som konkurrerar med professionell service. Även om företagen ansåg att avvecklingen av normer var nödvändig, underströk de samtidigt att avvecklingen eller lindringen av normer inte borde vara ett egenvärde.

Beslut som är oförväntade och ogynnsamma för företag kan försvaga Finlands ställning som investeringsobjekt och anseende som innovationsland

Varje lag är bra eller dålig enbart i förhållande till lagens syfte, och avvecklingen av normer bör inte betraktas som egenvärde

2.3 Både enskilda företag och hela branschen bör beaktas vid beslut

Effekter som sprids via ett företagsekosystem eller ett kluster bör också identifieras vid beslut

Nedan finns en förenklad mall för hänsynstagande av konsekvenser för företag vid statsförvaltningens beslut. Mallen har sammanställts utifrån företagens kommentarer.

Identifiera nuläget och utvärdera framtiden

- Identifiera vilka nuvarande problem eller framtida utmaningar staten önskas lösa genom åtgärder eller beslut.
- Identifiera ett kluster eller ett affärs ekosystem i företagsvärlden eller någon annan relevant företagsgrupp som beslutet påverkar direkt.
- Identifiera kopplingar och beroendeförhållanden mellan de företag och andra organisationer som hör till gruppen, samt indirekta konsekvenser.
- Försök hitta en gemensam vision (om nationella starka sidor) som ska vägleda verksamheten och som företagen och statsförvaltningen kan dela.
- Beakta att varje företag bedriver verksamhet på egen hand ur sina egna utgångspunkter och ansvarar för konsekvenserna av beslutet i sin egen affärsverksamhet.
- Försök så tidigt som möjligt identifiera de möjligheter och risker som beslutet medför, både ur statsförvaltningens synvinkel och ur företagets synvinkel.

Som underlag för beslut behövs en aktuell lägesbild, men också framtidsfokuserade bedömningsuppgifter

Synpunkter som företagen inom de olika branscherna lyfte fram i intervjuerna

Gruvindustrin

Enligt företagen inom gruvindustrin försvårar bristen på statens helhets- och statens försiktighet med gruvverksamhet hela gruvklustrets verksamhet. Många stora finländska exportföretag inom industrin har koppling med tillverkningen och utvecklingen av maskiner och utrustningar vid gruvverksamheten. Högskolorna är också med och utvecklar gruvverksamheten och tar fram kunskap som kan användas vid vidareutvecklingen av hela branschen och klustret. Enligt företagen har de tekniska högskolornas forskning och innovation stor potential för utveckling av hela gruvindustrin och -klustret.

”Lokala arbetare vid gruvorna i Australien hade otroligt svårt att tro hur många av deras maskiner var finska.”
- ett utdrag ur företagsintervjun

Enligt företagen borde staten vid planering och beslut om ändringar som påverkar företags verksamhetsbetingelser i allt större omfattning försöka åskådliggöra läget både ur branschens eller klustrets synvinkel och ur enskilda företags synvinkel.

Enligt företagen verkar det som om myndigheter och politiker inte alltid förstår att investeringar bygger på projektspecifika kalkyler, inte på hur stort eller lönsamt ett företag totalt sett är. I en global gruvverksamhet är det fråga om moderbolagets strategi och är det ingen självklarhet att ett verksamhetsställe existerar.

Enligt företagen är det vid främjande av investeringar viktigt att både företaget och statsförvaltningen i tid identifierar möjligheterna med affärsverksamheten. I så fall kan staten så snabbt som möjligt få den potentiella ekonomiska behållningen av en investering som främjar företagets affärsverksamhet. Om en investering inleds trögt kan företagets affärsmöjligheter gå förlorade, och därmed också statens skatteinkomster.

Figuren nedan beskriver hur ett intervjuat gruvföretag såg ”den stora bilden” av förutsättningarna för investeringsprojekt.

Investeringar bygger på projektspecifika kalkyler, inte på hur stort eller lönsamt ett företag totalt sett är

Figur 2: Förutsättningar för gruvföretagets investeringsprojekt

Läkemedelsindustrin

Enligt företagen inom läkemedelsindustrin har Finland nu en bra tillväxtstrategi för hälsoindustrin som företagen stöder och som det finns skäl att arbeta för. Företagen anser dock att innovationsekosystemet mellan företag, universitet och myndigheter bör göras än mer enhetligt. En gemensam vision och ett gemensamt mål samt ett effektivt innovationsekosystem kring dem ska kunna göra Finland till ett mer attraktivt investeringsobjekt även ur utländska företags synvinkel.

Finland har en bra tillväxtstrategi för hälsoindustrin, men mer samarbete behövs

Enligt företagen behövs beslutsamhet att göra Finland till det bästa landet inom läkemedelsbranschen i världen. Förutsättningarna för detta är bra. Vid universiteten i Finland finns det gott om toppkompetens som behövs inom läkemedelsforskningen. Dessutom skapar de dataregister som myndigheterna har samlat in gynnsamma förhållanden för resultatrik läkemedelsforskning.

Företagen anser att problemet i Finland är att den ovan beskrivna potentialen inte kan utnyttjas till fullo. Universiteten, företagen och myndigheterna arbetar främst i sina egna segment och arbetet mellan olika parter har inte samordnats i tillräcklig utsträckning.

Enligt företagens erfarenheter gör många andra länder betydligt större insatser i samarbetet mellan universitet och företag än Finland.

Mjukvaruindustrin

Enligt företagen inom mjukvaruindustrin beskrivs IKT-sektorn i Finland numera av decentralisering, och verksamheten inom sektorn styrs inte av gemensamma visioner eller riktlinjer.

Under de år som Nokia var framgångsrikt koncentrerade sig IKT-sektorn i Finland starkt på den kompetens som kommunikationstekniken krävde och utvecklades inom kommunikationstekniken i världsklass. Då var hela IKT-sektorns kluster med och utvecklade sektorn i den utvalda riktningen. Numera råder inte liknande läge och det finska IKT-klustret saknar en tydlig vision om sina nationella starka sidor.

Enligt företagen bör branschen själv vara och få att vara pionjär, eftersom de statliga aktörernas möjligheter och förmåga att bestämma om riktlinjer för företagen i branschen och andra aktörer i klustret är mycket begränsade. Den offentliga förvaltningen bör dock ge allt större stöd för att skapa nationella starka områden till exempel genom att utveckla den offentliga förvaltningens system.

Enligt företagen ska inom branschens infrastruktur hänsyn tas till den så kallade dubblerade infrastrukturen som bland annat förbättrar försörjningsberedskapen i datakommunikationerna.

Den submarina kabeln av optisk fiber, som byggdes mellan Helsingfors och Tyskland i början av 2016, var ett tillskott till den tidigare, sårbara förbindelsen som fungerade med en enda datakommunikationskabel. Den nya kabeln var en viktig statsinvestering för mjukvaruindustrin och den förbättrar företagets verksamhetsbetingelser och främjar företagets investeringar.

Enligt företagen är det i diskussionen och beslutsfattandet viktigt att särskilja vilka de utvecklade västländernas allmänna utmaningar är och vilka Finlands särskilda utmaningar är. Globaliseringen har avspeglats i branschen så att länderna med en lägre kostnadsnivå ofrånkomligen har fått en allt större marknadsandel i mindre krävande standardprodukter.

Mjukvaruindustrin bör själv vara och få att vara pionjär

En ny submarin kabel av optisk fiber var för mjukvaruindustrin en viktig statsinvestering i företagets verksamhetsbetingelser

2.4 Staten bör värna försökskulturen och särdragen och ta vara på olika möjligheter

Synpunkter som företagen inom läkemedelsindustrin lyfte fram i intervjuerna

Enligt företagen skulle det vara bra om man skapade unika lösningar i kulturen och gatubilden. Som ett exempel på detta nämndes Restaurangdagen som ansågs som riktig försökskultur: man får testa nya innovationer fritt utan rädsla för att få sanktioner eller för att ha begått brott.

"I Finland behövs mer dialog och fler kompromisser i stället för förbud."
- ett utdrag ur företagsintervjun

Enligt företagen kan Finland göras till ett exempelland för öppna data. Den offentliga sektorn skulle kunna tillägna sig en aktiv hackathonkultur och utveckla sina tjänster tillsammans med innovationsekosystemet.

Hackathon är ett evenemang där en grupp människor samlas under en på förhand bestämd tid för att skapa nya lösningar på givna utmaningar. Experter på olika områden möts till exempel för att bilda ett team som ska ta fram nya serviceinnovationer. Alla statliga organisationer skulle kontinuerligt kunna söka möjligheter till ett smidigt samarbete med gemenskapen och ta genast i bruk smarta lösningar.

Hackathon räcker inte ensamt, utan bra lösningar ska också tas i bruk snabbt och vid behov vidareutvecklas. Som ett exempel nämndes tjänsten Kutsuplus i Helsingfors. Tjänsten hade berömts av andra länder, men avslutades i stället för att den hade utvecklats till en open source-motsats till Uber i samarbete med gemenskapen. Enligt företagen föll tjänsten inte på att den inte hade varit efterfrågad, utan för att användarupplevelsorna inte helt hade motsvarat nutidens krav. Hela startup-gemenskapen kunde ha tagits med för att utveckla tjänsten i samarbete.

Enligt företagen har Finland högkvalitativa databaser om patientuppgifter och det vore ytterst lockande att använda dem för big data, utveckling av artificiell intelligens eller kliniska undersökningar. Öppnandet av databaserna anonymiserade för affärsverksamhet har varit ett flerårigt projekt, men det är fortfarande inte helt klart möjligt. Att öppna databaserna i bitar är inte ur företagets synvinkel lika intressant som en kombinerad helhet.

"I det här slaget av möjligheter borde det finnas mera snabbhet, smidighet och vilja att genomföra och föra fram Finland som nummer ett i världen."
- ett utdrag ur företagsintervjun

Enligt företagen bör företag mer aktivt ta med och genomföra denna typ av projekt tillräckligt snabbt och bidra till projekten med olika synvinklar. Företagen önskar också att den offentliga förvaltningen djärvt ska ta vara på olika möjligheter, när sådana uppstår.

Finland skulle kunna göras till ett exempelland för öppna data

Företagen önskar också att den offentliga förvaltningen djärvt ska ta vara på olika möjligheter

3 På vilket sätt kan utbildningen och forskningen utvecklas?

Alla företag som deltog i intervjuerna var mest eniga om att högklassig undervisning var viktig.

För företagen inom gruvindustrin är läroanstalternas fysiska läge viktigt för att yrkesutbildning inom gruvområdet ska kunna tillhandahållas nära gruvorna.

I intervjuerna med läkemedelsindustrin sågs kontinuerliga investeringar i utbildning och en innovationsstödande politik som Finlands starka sidor, men betydelsen av en högklassig forskningsmiljö betonades särskilt när det gäller att locka läkemedelsindustrins investeringar till Finland.

Enligt företagen inom mjukvaruindustrin ska Finland vara ett av de bästa länderna inom IKT-utbildning, men detta mål kan inte uppnås om till exempel studierna i kodning inte påbörjas förrän vid universitetet. Enligt företagen bör IT-undervisningen effektiviseras på alla utbildningsstadier.

Enligt företagen inom detaljhandeln ska man vid utbildningen av arbetskraften förbereda sig för en högkonjunktur efter en lågkonjunktur, även om lågkonjunkturen tillfälligt har löst problemet med tillgången till arbetskraft.

I företagsintervjuerna var företagen mest eniga om att högklassig undervisning var viktig

3.1 Gruvindustrin: Utbildning i branschen bör tillhandahållas nära gruvverksamheten

Enligt företagen inom gruvindustrin är det svårt att få kompetent arbetskraft i den nordligaste delen av Finland. Norra Finland är inte en särskilt attraktiv region för finländare, och ännu mindre för experter på gruvverksamhet. Företagen ansåg att det är viktigt att yrkesutbildning inom gruvverksamhet tillhandahålls nära gruvorna. Då har de som redan bor i regionen möjlighet att utbilda sig för gruvindustrin.

3.2 Läkemedelsindustrin: Finlands unika konkurrensfördelar inom forskning bör utnyttjas

I intervjuerna av läkemedelsföretagen lyfte företagen fram att Finlands konkurrensfördelar skulle kunna utnyttjas i forskningen och därmed i affärsverksamheten. Företagen ansåg att universitetet i Finland har toppkompetens som behövs inom forskningen och att Finland har utmärkta förutsättningar för bland annat läkemedelsforskning som stöder sig på finländska register.

För läkemedelsindustrin är Finland inget attraktivt land för försäljning av läkemedel, utan för utveckling av läkemedel

Sammanfattning av läkemedelsföretagens önskemål för att utveckla Finlands konkurrensfördelar:

- möjlighet att utnyttja de omfattande hälsouppgifterna inom den finländska sjuk- och hälsovården vid läkemedelsforskning som stöder sig på register (s.k. real world-forskning)
- möjlighet att utnyttja FPA:s register
- inrätta en gemensam biobank som omfattar hela Finland
- mer omfattande samarbete mellan universitet och universitetssjukhus
- utveckla finansieringen av forskning så att den uppmuntrar till samarbete
- universitetens profilering och fokusering på exempelvis cancerforskning, diabetesforskning och neuroforskning
- öka samarbetet mellan ministerierna för att främja både läkemedelsforskningen och läkemedelsindustrin så att båda gynnas av detta
- effektivisera kommersialiseringen av innovationer genom att ta med olika marknadsaktörer
- öka samarbetet mellan den offentliga sjukvården (universitetscentralsjukhusen) och läkemedelsindustrin.

För läkemedelsindustrin är Finland inget attraktivt land för försäljning av läkemedel, utan för utveckling av läkemedel

Ökning av samarbetet mellan olika aktörer önskas

Samarbetet mellan företagen och ministerierna har förbättrats medan diskussionen mellan ministerierna är alltför fragmenterad

Enligt företagen förstår ministerierna inte alltid tillräckligt varandras synvinklar, och diskussionen och beslutsfattandet mellan ministerierna är alltför fragmenterade. Samarbetet mellan ministerier (SHM, ANM, UKM) bör ökas för att samtidigt kunna främja både läkemedelsforskningen och läkemedelsindustrin. Å andra sidan ansåg företagen att samarbetet mellan företagen och ANM hade förbättrats och att samarbetet med SHM var gott.

Finland visar sig som ett attraktivt land för företagen genom sin forskningspotential

Eftersom konkurrensen inom läkemedelsindustrin är global, är kostnadsstrukturen en relevant faktor när företag ska välja investeringsländer. Enligt företagen har Finland gedigen kompetens, men kostnadsnivån i branschen är hög jämfört med flera andra länder. Dessutom har skillnaderna i kompetensnivåerna mellan olika länder minskat, vilket innebär att Finland riskerar att förlora sin konkurrensfördel. Universiteten i Finland har dock gott om toppkompetens som behövs inom läkemedelsforskningen.

Finlands attraktivitet som investeringsland bygger inte på kostnads- eller prisnivån och inte heller på försäljningsökning. Finland är en liten hemmamarknad och därför har investeringar i Finland ingen direkt eller nämnvärd positiv inverkan på den landspecifika försäljningen så som i flera andra

länder. Finland visar sig som ett attraktivt land för företagen genom sin forskningspotential. På den globala marknaden innebär till och med en liten marknadsandel en stor försäljningsvolym, och vid utvecklingen av nya läkemedel har företagen enorma möjligheter. En forskningsmiljö som når goda resultat har stor potential att locka investeringar.

Registren över hälsouppgifter har stor potential inom forskningen

Alla intervjuade företag inom läkemedelsindustrin ansåg att Finland har vissa, även globalt sett nästan unika faktorer som kan främja läkemedelsindustrins investeringar och forskningen i branschen. I Finland lever en relativt homogen befolkning, vilket ger möjlighet att undersöka läkemedelsverkningar utan att den genetiska variationen mellan undersökta personer försvagar slutledningarnas tillförlitlighet. Dessutom har hälso- och sjukvården i Finland omfattande dataregister över hälsouppgifter som har samlats in från befolkningen i årtionden.

Enligt företagen skapar databaserna över befolkningens hälsouppgifter stor potential för läkemedelsforskningen i Finland, eftersom en stor del av potentialen ännu inte utnyttjats. Real world-forskning är allt viktigare, eftersom den är förmånlig och det på så sätt är möjligt att visa läkemedlens och behandlingarnas verkningar. Enligt företagen får registren nu inte i tillräcklig stor omfattning användas vid läkemedelsforskningen. I synnerhet FPA:s register ska kunna utnyttjas på bättre sätt.

Samarbete mellan finländska biobanker önskas

Ur företagets synvinkel fungerar inte samarbetet med biobankerna ännu smidigt. Biobankerna i olika städer är fristående aktörer. Enligt företagen behövs en gemensam biobank, "Biobank of Finland", en sådan som inrättades exempelvis i Danmark för fem år sedan. Om ett samarbete mellan finländska biobanker inleds kan det bli en viktig fördel för läkemedelsforskningen i Finland, eftersom det snabbar upp läkemedelsforskningen. Enligt företagen kan priset på utvecklingen av ett nytt läkemedel till och med halveras, vilket är en betydande sporre för läkemedelsföretagen att investera i Finland.

Samarbetet mellan universiteten och mellan universiteten och företagen bör utökas

Enligt företagen är samarbetet mellan universiteten och universitetssjukhusen ännu inte tillräckligt omfattande inom läkemedelsforskning, såsom inom cancerforskning. De konkurrerar med varandra om läkemedelsindustrins forskningsfinansiering. Finansieringen av forskning bör ändras så att den uppmuntrar till samarbete.

Enligt företagen bör universiteten också profilera sig bättre än nu. När det till exempel gäller Helsingfors universitet kan man tänka att det är stort och de övriga universiteten i Finland är små. Ur den globala läkemedelsindustrins synvinkel är Helsingfors universitet också globalt sett litet och behöver de övriga universiteten i Finland vid sin sida.

Finland bör kunna vara det bästa landet på vissa forskningsområden för att vi ska kunna konkurrera om investeringar. Enligt företagen kan vi vara än bättre till exempel inom cancerforskning, diabetesforskning och neuroforskning om vi samarbetar medvetet.

Finland har unika faktorer som kan främja läkemedelsindustrins investeringar och forskningen i branschen

Företagens önskemål "Biobank of Finland"

Samarbete mellan universiteten behövs eftersom Helsingfors universitet också är globalt sett litet

Trots att företagen var nöjda med det smidiga samarbetet med flera finländska sjukhus, förlorar Finland enligt företagen fortfarande en del möjligheter, eftersom en del av den offentliga hälso- och sjukvården inte är särskilt villig att samarbeta med läkemedelsindustrin. Som ett litet, flexibelt land skulle Finland kunna vara en pionjär. Däremot verkar till exempel Sverige ha betydligt fler konkreta samarbetsprojekt mellan hälso- och sjukvården och läkemedelsindustrin, som gör vården mer kostnadseffektiv och förbättrar resultaten inom vården.

Kommersialiseringen av innovationer i universiteten bör effektiviseras

Enligt företagen är problemet att Finland saknar tillräcklig kompetens eller kapacitet att ändra den högklassiga läkemedelsforskningen till rörelsevinst. Kommersialiseringen av universitetens och forskningsinstitutens innovationer bör effektiviseras genom att ta med marknadsaktörer. Enligt företagen är kommersialiseringen av innovationer i universiteten (tech transfer) obetydligare i Finland än i konkurrentländerna.

”I stället för att vi maximerar till exempel värdet på patent, borde vi maximera resultatet för den kommande affärsverksamheten. När uppfinningar kommersialiseras på ett framgångsrikt sätt får den offentliga sektorn sin ersättning i form av skatteinkomster.”
– ett utdrag ur företagsintervjun

Utvecklingsprojekt

Sipiläs regering har som ett spetsprojekt förstärkning av samarbetet mellan högskolorna och näringslivet för att utnyttja och kommersialisera forskningsresultat. För att genomföra detta spetsprojekt har det anslagits 59 miljoner euro åt Tekes och 30 miljoner euro åt Finlands Akademi under åren 2016–2018.

I början av 2017 inledde Arbets- och näringsministeriet, Helsingfors universitet och Tammerfors universitet ett gemensamt utvecklingsprogram, ”SPARK Finland”. Målet för programmet är att förbättra kommersialiseringsfärdigheterna för forskare i hälsobranschen och forskningsorienterade företag och att bygga upp internationellt konkurrenskraftig, växande affärsverksamhet i Finland. Målet är också att påskynda tillväxten och internationaliseringen i 10–15 forskningsorienterade företag i hälsobranschen.¹⁰

3.3 Mjukvaruindustrin: Kompakta utbildningsalternativ bör finnas tillgängliga

För att branschen ska vara fortsatt stark krävs det högklassig utbildning

Mjukvaruindustrin är global verksamhet och företagen inom mjukvaruindustrin överväger noggrant vilka länder de investerar i och var produkter utvecklas. Företagen överväger vilka verksamheter som det lönar sig att bevara i länder med en hög kostnadsnivå, till exempel Finland. Det går enkelt att flytta till exempel grundkodning från Finland till andra länder. Företagen analyserar vilka verksamheter som det lönar sig att lägga ut på entreprenad som EU-lokalisering i Polen eller Tjeckien och vilka som global utläggning i Indien eller Kina.

Revisionsverket anser att det krävs högklassig utbildning för att branschen ska vara fortsatt stark i Finland.

Sammanfattning av de behov och metoder för att utveckla utbildningen som företagen inom mjukvaruindustrin lyfte fram i intervjuerna:

- Kvaliteten och uppskattningen av utbildningen bör ökas och lärandet tidigareläggas till och med på så sätt att man kan öva enkla programmeringstekniker på daghem.
- Vi bör övergå från en finansieringsmodell som betonar antalet examina till en modell som betonar innehållet i examina (arbetsmarknadens krav) och kvaliteten på examina (kompetens).
- Tyngdpunkten i utbildningen inom programmering bör ändras i en lämpligare riktning.
- Det allra nyaste bör kunna erbjudas till dem som avlägger sin första examen och till dem som redan arbetat under en längre tid.
- Staten bör inte delta i en utbildning som är skraddarsydd för en enda aktör.
- Lärandet i arbetet kompletteras av aktuell kompletterande utbildning vid sidan av arbetet.
- Korta examina och kompakt skraddarsydd utbildning ska utvecklas.

I mjukvaruindustrins utbildningsbehov betonas aktuell och kompakt utbildning

Företagen analyserar noggrant vilka verksamheter som det lönar sig att bevara i Finland, där kostnadsnivån är hög

Synpunkter som företagen inom mjukvaruindustrin lyfte fram i intervjuerna

Utbildningsnivån ska höjas på alla stadier

Enligt företagen inom mjukvaruindustrin är en förutsättning för framgång i konkurrensen om investeringar i Finland att den högklassiga universitetsutbildningen vidareutvecklas. Det räcker inte enbart med att öka utbildningen inom IKT, utan kvaliteten och uppskattningen av utbildning-

en också bör ökas.

Enligt företagen ska Finland vara ett av de bästa länderna inom IKT-utbildning, men detta mål kan inte uppnås om till exempel studierna i kodning inte påbörjas förrän vid universitetet. Andra länder har exempel på att man redan på daghem övar enkla programmeringstekniker. För att Finland ska vara framgångsrikt ska landet inrikta utbildningen på nytt genom att höja nivån på IT-utbildningen på alla stadier.

Man ska kunna öva enkla programmeringstekniker redan på daghem

Incitaments- och finansieringsmodellen för universiteten ska utvecklas

Enligt företagen är utbildningssystemet och det relaterade incitaments-systemet en av de viktigaste faktorerna bakom de nationella starka sidorna. Numera belönar finansieringsmodellen högskolorna utifrån antalet avlagda examina. Finansieringsmodellen beskriver inga kvalitetsfaktorer för avlagda examina och uppmuntrar inte högskolorna att utveckla innehållet i examina till att motsvara arbetsmarknadens aktuella krav, eller kompetensen som är just den starka sidan för IKT-sektorn i Finland.

Finlands starka sidor ska bevaras

Enligt företagen är det i diskussionerna och åtgärderna viktigt att också beakta dem av Finlands starka sidor som ska bevaras.

Våra starka sidor är den högklassiga undervisningen och kompetensen som stöder varandra och är beroende av varandra

”Våra nuvarande starka sidor som är värda att värnas är bland annat högklassig undervisning, högklassig affärs- och teknikkonsultation som ger ett stort mervärde, djup förståelse av programmering samt högnivåarkitektur och kompetens inom nya mjukvarutekniker.”
– ett utdrag ur företagsintervjun

Tillämpad utbildning inom programmering kan öka möjligheterna att ta fram nya innovationer

Enligt företagens synsätt bör utbildningen inom programmeringsområdet ökas och tyngdpunkterna ändras. De senaste åren har antalet studerande inom programmering minskat och nivån sjunkit bland annat på grund av att branschen till följd av Nokias dåliga tider har blivit mindre attraktiv för studerande. Enligt företagen inriktades en stor del av innehållet i utbildningen tidigare enligt Nokias behov. Denna kompetens är inte längre lika efterfrågad som förut, vilket är ett problem åtminstone under mellanperioden.

Enligt företagen bör utbildningen inom programmering var mer tillämpad och överskrida branschgränserna. Utbildningen är alltför teoretisk och fokuserar i alltför stor utsträckning på studier i tekniska aspekter. Undervisningen i tillämpning av grundfunktioner är inte tillräcklig. Tillämpad utbildning kan öka möjligheterna att ta fram nya innovationer. Utbildningen i tillämpade specialområden skulle kunna genomföras i samarbete mellan företag och läroanstalter. Potentiella tillämpade områden kan vara till exempel banksektorn, informationssäkerhetssektorn samt lagstiftningen och systemen för löneförvaltning.

Utbildningen ska erbjuda det allra senaste

Enligt företagen ska utbildningen kunna erbjuda det allra senaste till såväl dem som redan arbetar som dem som avlägger sin första examen. Enligt företagen var utmaningen på vilket sätt lärandet som pågår under hela arbetskarriären kan genomföras i en bransch där man kan bli tvungen att studera grundläggande frågor på nytt med fem års mellanrum. Inom mjukvaruindustrin kan människor snabbt släpa efter i utvecklingen. Samtidigt kan det råda brist på viss ny kompetens och överutbud på experter som kan äldre metoder och rutiner.

Till exempel gjordes stora utbildningssatsningar på Symbian-tekniken bara för att upptäcka att den inte längre var kommersiellt hållbart. Efterfrågan på slutprodukter och arbetskraft rasade. Det uppstod överutbud på personer som i praktiken hade studerat en teknik som användes av ett enda företag.

Staten bör inte delta i en utbildning som är skraddarsydd för en enda aktör

Enligt företagen bör staten inte delta i en utbildning som är skraddarsydd för en enda aktör. Företagen ska kunna ha gemensamma program med universitetet, där ingen enskild aktör kan fastställa tekniker. Företagen och universitetet kan i samarbete fastställa att vissa webblösningar kommer att vara den framtida trenden för många företag i stället för ett enda företag. De som deltar i en sådan utbildning ska ha kompetens för att arbeta i flera företag.

Utbildningen som finansieras med statsmedel ska ge kompetens för att arbeta i flera olika företag

”Ofta frågar man varför vi inte utbildar folk som vi måste säga upp när vi i alla fall samtidigt söker ny arbetskraft. Gapet är absolut alltför stort. Inom den tid vi behöver ny arbetskraft och kompetens hinner eller kan den nuvarande personalen inte utbilda sig.”
– ett utdrag ur företagsintervjun

Enligt företagen förändras arbetslivet inom teknikindustrin och en del av människorna vill driva ett eget företag eller ha en expertroll, där de inte vill vara anställda i ett enda företag. De vill vara mästare på sitt eget arbetsområde och utbilda sig och arbeta med de senaste verktygen. Korporationsalternativet tilltalar inte denna människotyp. De vill inte bli anställda i ett företag för följande fem år och för dem räcker det inte med ett löfte om att företaget ordnar utbildning vid behov.

Utbildningen ger grundläggande färdigheter och kunskaper, men en viktig del av lärandet sker i arbetet och vid sidan av det

Enligt företagen ger utbildningen grundläggande färdigheter och kunskaper, men en viktig del av lärandet sker i arbetet och vid sidan av det. Ett exempel på detta är att ingenjörer i mjukvara är tvungna att vid sidan av arbetet studera nya tekniker och nya sätt att arbeta vilka tekniken förutsätter. I så fall behövs kompletterande utbildning för att man ska vara uppdaterad, och den ska vara en tillräckligt kortvarig, skraddarsydd utbildning som dock är fortlöpande.

Enligt företagens synsätt behövs en framtidsmodell där det parallellt med mera traditionell utbildning finns mer kompakta sätt att utbilda sig. Det behövs korta examina och mer koncisa utbildningsmetoder.

Mjukvaruindustrin behöver kompakta utbildningsalternativ och korta examina

Utveckling av finansieringsmodellerna

Finansieringsmodellerna för universiteten och yrkeshögskolorna förnyades våren 2016 med målet att förstärka verksamhetens kvalitet. En arbetsgrupp som tillsatts av utbildnings- och kulturministeriet lämnade i mars 2017 ett förslag där sysselsättningsbundna finansieringsfaktorer i finansieringsmodellerna för universitet och yrkeshögskolor skulle ersättas med nya kriterier som mäter kvalitativ sysselsättning. Inkludering av ett kvalitativt sysselsättningskriterium har som mål att öka utbildningens relevans ur arbetslivets synvinkel och därigenom främja sysselsättningen för de högskoleutbildade.

3.4 Detaljhandeln: I utbildningen bör man förbereda sig för en högkonjunktur efter en lågkonjunktur

Enligt detaljhandelsföretagen måste man i utbildning av arbetskraft förbereda sig på en expansiv period efter lågkonjunkturen. Även om lågkonjunkturen tillfälligt har löst problemet med tillgången till arbetskraft, ska företagen hela tiden arbeta för sin arbetsgivarimage.

Ett relativt stort antal invandrare har sysselsatt sig inom handeln. Flera av dem kan inte i början arbeta vid kundservicen i butiken på grund av bristfälliga kunskaper i finska, men de har anställts till exempel för lagerarbeten.

Enligt företagen har de själva ansvar för och behov av att utbilda sin personal. När arbetsuppgifterna i butikerna blir mer komplicerade och förändras blir den yrkesutbildning som ordnas av den offentliga makten dock också ännu viktigare för att butikerna ska få kompetent arbetskraft.

Det behövs utbildning som ordnas både av den offentliga sektorn och av handeln själv

4 På vilket sätt kan statens finansiering och annan resursfördelning utvecklas?

Utifrån observationerna vid revisionen var de flesta företag negativt inställda på direkta företagsstöd och ansåg att förbättring av de allmänna verksamhetsbetingelserna var en bättre metod att främja investeringar. Företag som är verksamma i olika branscher har dock olika prioriteringar av på vilket sätt verksamhetsbetingelserna bör utvecklas.

Gruvindustrins behov gäller förbättring av infrastrukturen.

Läkemedelsindustrin önskar ett bättre utbud av prestigetjänster av den offentliga förvaltningen, mer precis fokusering av statens resurser och en mer aktiv diskussion mellan den offentliga förvaltningen och företagen bland annat vid ändring av lagstiftningen.

Mjukvaruindustrin anser att det är viktigt att statens och företagens strategiska mål i ett så litet land som Finland är tillräckligt sammanfallande. Ett kriterium för användning av statsmedel för att främja företags investeringar ska vara de bransch- och företagsspecifika möjligheterna att stiga till gruppen av de globalt bästa företagen genom statens finansiering.

Detaljhandeln understryker att arbetskraftsintensiva detaljhandelsföretag som är verksamma på hemmamarknaden inte får glömmas när exporten främjas. I en lågkonjunktur där exporten går trögt kan hemmamarknaden (den privata konsumtionen) vara drivkraft för nationalekonomin och bidra till ekonomisk tillväxt.

4.1 Gruvindustrin: Statens insatser i logistiken är viktiga

Synpunkter som företagen inom gruvindustrin lyfte fram i intervjuerna

Enligt företagen inom gruvindustrin är logistikkostnaderna en mycket viktig faktor i gruvverksamheten överlag och särskilt i Finland på grund av Finlands logistiskt sett dåliga läge.

När det gäller logistiken utgår företaget från att det ansvarar för interna transporter på verksamhetsstället. Staten ska svara för byggandet av trafikledsinfrastrukturen utanför verksamhetsställets gränser och mellan olika verksamhetsställen, eftersom en och samma järnväg till exempel kan användas vid andra transporter och det också är rationellt att göra det.

När staten överväger egna investeringar i infrastrukturen och fördelning av kostnader mellan staten och företagen, är det enligt företagen viktigt att åtskilja kostnaderna för investeringar i förbättring av den befintliga infrastrukturen från kostnaderna för egentliga nya investeringar. Företagens önskemål om förbättring av infrastrukturen gäller ofta utveckling och förbättring av det befintliga trafikledsnätet, till exempel elektrifiering av järnvägar samt vägarnas och broarnas kondition.

Enligt företagen har företagens samhällsansvar allt större betydelse även vid logistiska lösningar.

”Övergång från tågtransporter till biltransporter kan vara problematisk med tanke på vårt företags sociala acceptabilitet.
– ett utdrag ur företagsintervjun

4.2 Läkemedelsindustrin: Staten bör samråda med företagen, fokusera sina resurser och erbjuda prestigetjänster

Läkemedelsindustrin önskar att statsförvaltningen mer aktivt ska diskutera med företagen och erbjuda fler prestigetjänster. I myndighetstjänst deltar en minister, chef för utlandsrepresentation eller annan hög tjänsteman i ett företags evenemang för att ”öppna dörrar” speciellt i de länder och evenemang där medverkan av en representant för staten krävs för företaget ska få synlighet och förtroende.

Enligt företagen är det viktigt att staten i ännu större omfattning fokuserar användningen av sina resurser.

Sammanfattning av läkemedelsföretagens förslag till bättre utnyttjande och fördelning av statens resurser:

- Finland ska våga fokusera och försöka hitta sina egna starka sidor. Ett litet land med knappa resurser kan inte utveckla och göra allt.
- Globala aktörer och företag ska tas med i statsfinansierade projekt. På så sätt kan vi säkerställa att vi inte finansierar verksamhet som endast är nationalisering av befintlig internationell kompetens, utan att vi finansierar internationellt sett ny, kreativ verksamhet.
- Staten ska ge stöd till att bygga upp privata startup-koncentrationer med kritisk massa, inte skapa projekt som konkurrerar med dem.
- Prestigetjänster behövs för att främja exporten, men också utländska investeringar i Finland. Ministrarna bör mer aktivt delta i företagsbesök och det behövs också riktade, bilaterala möten.
- Myndigheterna bör aktivt fråga företagen vad de kan göra för att utveckla affärsmiljön.
- Vid lagändringar som berör företagen bör företagen samrådas tillräckligt tidigt vid lagberedningen, inte först då regeringens proposition är klar.

Det behövs diskussion med företagen vid ändring av lagar och fördelning av statens resurser

Synpunkter som företagen inom läkemedelsindustrin lyfte fram i intervjuerna

Ett litet land ska våga koncentrera resurser till sina starka sidor

Enligt företagen inom läkemedelsindustrin bör innovationsekosystemet för läkemedelsindustrin i Finland profilera sig gentemot motsvarande system i andra länder. Som en liten marknad kan Finland inte bli framgångsrikt i den hårda globala konkurrensen genom att utveckla samma starka sidor som konkurrenterna har. I stället ska Finland som ett litet land våga fokusera. Annars riskerar effekterna av olika projekt som konkurrerar om resurser bli obetydliga.

Enligt företagen behövs det startup-koncentrationer med kritisk massa i Finland. I Finland är riskkapitalet fortfarande relativt litet, och flera startup-innovationer förblir små när det inte finns tillräckligt med risktagningsförmåga eller riskaptit. Den offentliga makten bör stöda befintliga privata koncentrationer för att kunna nå den kritiska massan, inte skapa offentliga projekt som konkurrerar med koncentrationerna.

Enligt företagen finns det till exempel i Helsingfors flera privata startup-koncentrationer, vars framgång är vital för det lilla finländska startup-ekosystemet som precis skapats. Enligt företagens erfarenheter genomför den offentliga sektorn emellanåt onödigt många projekt som konkurrerar med den privata sektorn.

Finansierade projekt ska sikta på koncept eller produkter som internationellt sett skapar något nytt

Enligt företagen är incitamenten till forskning och utveckling viktiga i den finländska investeringsmiljön. Till exempel Tekes finansieringsstöd och VTT:s kompetensstöd har varit viktiga faktorer för att jämna ut kostnadskillnaderna mellan olika länder, och minskningen av Tekes och VVT:s finansiering har vållat oro.

Enligt företagen är det viktigt att globala aktörer och företag oftare kan fås och tas med i statsfinansierade projekt. På så sätt kan vi säkerställa att vi inte finansierar nationalisering och import av produkter som redan är tillgängliga ute i världen eller av befintlig internationell kompetens, utan att vi finansierar koncept eller produkter som internationellt sett skapar något nytt.

Efterfrågan är större än utbudet inom statens prestigetjänster

Enligt företagen behövs prestigetjänster för att främja exporten, men också utländska investeringar i Finland.

Möjligheter att profilera sig gentemot konkurrenterna är biobanker och elektroniska system i hälsoindustrin

Efterfrågan på statens prestigetjänster är större än utbudet

"Om företaget hör till de största företagen i världen, så förväntar sig företagets högsta ledning att den högsta ledningen i en stat lika stor som Finland står till företagets förfogande när en dialog öppnas."
- ett utdrag ur företagsintervjun

Många stora globala företag anser att om Finland vill inleda en samarbetsrelation ska Finland vara berett att stöda denna med prestigetjänster. Sådant stöd från en hög nivå hjälper substansaktörer att framskrida i arbetet. Enligt företagen har man i Finland gjort framsteg på detta område, men det finns fortfarande många frågor som man ska arbeta för.

För att få utländska investeringar och utländska bolags dotterbolags investeringar i Finland krävs det enligt företagen att ministrarna mer aktivt ska delta i direkta företagsbesök utomlands. Det behövs riktade, bilaterala möten. I stället för eller vid sidan av stora delegationer behövs det mer riktade möten för att efterfrågan och utbudet ska mötas och win-win-situationer kan skapas: syftet ska vara att till exempel finländsk kompetens och ett utländskt företags behov ska mötas med hjälp av stödet från ministernivån.

En dialog öppnas och upprätthålls

Enligt företagens erfarenheter förs diskussionen mellan Finlands politiska beslutsfattare och representanter för näringslivet i regel på den högsta förbunds-nivån, där utländska företag inte särskilt ofta är representerade. I så fall saknar en internationell affärsgemenskap inflytande när det gäller att bygga upp tillväxtpolitiken i Finland.

Enligt företagen bör staten och kommunerna mer aktivt och direkt fråga vad de kan göra till förmån för företagen för att affärsförhållandena ska bli ännu bättre. Företagen önskar att myndigheterna ska vara mer aktiva när det gäller att förstå företagens behov och föra kontinuerlig dialog. Å andra sidan ansåg företagen att när en dialog till slut har inletts är öppet samarbete och smidig kontakt de finländska myndigheternas starka sida.

När en dialog har inletts är kontakten smidig och samarbetet öppet

4.3 Mjukvaruindustrin: Målet för att nå ut till världsklassen bör främjas genom användning av statens resurser

Synpunkter som företagen inom mjukvaruindustrin lyfte fram i intervjuerna

Enligt företagen inom mjukvaruindustrin bör offentliga insatser i utbildningssystemet samt finansieringskällor och annan IKT-verksamhet främja utvecklingen av riktlinjerna för branschen och syfta till att stöda en sådan branschkompetens med vilken den finländska mjukvaruindustrin kan få fotfäste på den globala marknaden och därmed bli den bästa i världen.

Företagen anser att det är viktigt att statens och företagens strategiska mål i ett så litet land som Finland är tillräckligt sammanfallande.

”Finland bör koncentrera sig på att se till att landet har kompetens att erbjuda tjänster med högt mervärde, inte att med tvång skydda arbetsplatser som ”naturligtvis” borde finnas någon annanstans.”
– ett utdrag ur företagsintervjun

Även om staten ska vara med och skapa goda allmänna verksamhetsbetingelser för alla företag, ska staten enligt företagen inte ge konstgjord andning till branscher och företag som företagsekonomiskt sett inte längre klarar sig med egna insatser.

”I Danmark fungerar omskolningen väl och den får mycket understöd. Detta är viktigt, eftersom det alltid finns branscher som sinar.”
– ett utdrag ur en tjänstemans intervju, Danmark

Enligt företagen inom mjukvaruindustrin ska ett kriterium för användning av statsmedel för att främja företags investeringar vara de bransch- och företagsspecifika möjligheterna att stiga till gruppen av de globalt bästa företagen genom statens finansiering.

4.4 Detaljhandeln: Företagen på hemmamarknaden bör beaktas vid fördelning av statens resurser

Synpunkter som företagen inom detaljhandeln lyfte fram i intervjuerna

Enligt företagen inom detaljhandeln är det viktigt att främja exporten och exportökningen och den ekonomiska tillväxten är välkommen även för handeln på hemmamarknaden. Företag som är verksamma på hemmamarknaden får dock inte glömmas när exporten främjas. I en lågkonjunktur där exporten går trögt kan hemmamarknaden vara drivkraft för nationalekonomin och bidra till ekonomisk tillväxt. Enligt företagen har handeln också möjligheter till internationalisering och till exempel finländska livsmedel har potential att bli exportprodukter. Detta kan främjas genom kvalitetscertifieringar för finländska livsmedel.

Enligt företagen betonar servicesektorns ökade andel av Finlands nationalekonomi behovet av att i allt större utsträckning också beakta servicebranscherna och deras verksamhetsbetingelser i den nationella näringspolitiken.

I företagsintervjuerna framkom att ansökning av statsstöd och statsfinansiering är betydligt ovanligare och antalet ansökningar mindre för detaljhandeln än till exempel för IKT-sektorn. Tekes har dock också finansierat företag inom handeln och särskilt gett stöd för utveckling av handels servicekoncept, serviceutformning och hållbar utveckling. Bristen på väl fungerande och konkurrenskraftiga servicekoncept har ansetts vara en svaghet eller svårighet i företag inom handeln i Finland.

Kvalitetscertifieringar kan bidra till exporten av finländska livsmedel

Ansökning av statens stödfinansiering för handels utvecklingsprojekt är relativt sällsynt

5 På vilket sätt kan upphandlings- och skattelagstiftningen utvecklas?

I företagsintervjuerna i flera branscher ansåg företagen att många andra länder försvarar sitt eget näringsliv på EU:s inre marknad och den globala marknaden, men att Finland inte gör det. Trots att Finland skulle ha möjlighet att beakta synvinkeln att främja verksamheten för företag som är lokaliserade i eller på väg att lokalisera sig i Finland, utnyttjas inte denna möjlighet.

Enligt företagets synsätt borde staten vid det nationella genomförandet av direktiv bättre ta hänsyn till investerings- och verksamhetsförutsättningarna för det finländska näringslivet samt verka för att den administrativa bördan av att delta i offentliga upphandlingar minskar.

Företagen i programvaruindustrin anser att ytterligare förbättring av statens upphandlingskunnande i ICT-upphandlingar skulle ligga i såväl köparens som säljarens intresse. Företagen inom såväl programvaruindustrin som läkemedelsindustrin förde fram sin oro för att man numera alltför ofta måste genomföra pilotprojekt utanför Finland, eftersom statsförvaltningen inte vill, kan eller får fungera som pilotkund.

I företagsintervjuerna i olika branscher kom det ofta fram ett synsätt att samfundsskatten i Finland är rimlig och konkurrenskraftig. Annan skattelagstiftning aktualiserades bara i intervjuer med företag inom detaljhandeln.

Detaljhandelsföretagen betonade att medborgarnas köpkraft är en central faktor för handelsbranschen och dess investeringar och att höjningarna av mervärdesskatt avspeglar sig negativt på köpkraften. Även om en hårdare beskattning konstaterades vara dåligt för handeln ansågs beskattningens förutsägbarhet vara den väsentliga faktorn.

I intervjuerna med företag inom gruvindustrin lyftes inte upphandlingslagstiftning eller skattelagstiftning upp särskilt.

Enligt företagen försvarar staten inte i tillräcklig mån de finländska företagen på EU:s inre marknad och den globala marknaden

Utveckling av upphandlingskunnandet i den offentliga förvaltningen ligger i såväl köparens som säljarens intresse

5.1 Mjukvaruindustrin: Upphandlingskunnandet inom den offentliga förvaltningen bör förbättras

"Statens upphandlingskunnande har blivit bättre, men det finns fortfarande utrymme för förbättring."
– ett utdrag ur företagsintervjun

Enligt företagets synsätt skulle det vara bra att i offentliga upphandlingar oftare använda förhandlingsförfarande – speciellt i stora och komplicerade IKT-upphandlingar där det är svårt att i detalj specificera den önskade slutprodukten.

Även om förhandlingsförfarandet är relativt tungt, ger det enligt företagen i sådana projekt i allmänhet ett bättre slutresultat ur såväl beställarens som leverantörens synvinkel. På det sättet skulle man undvika en situ-

I stora och komplicerade IKT-upphandlingar skulle förhandlingsförfarande kunna användas i större utsträckning än i dag

ation där köparen inte riktigt vet vad han ska köpa och säljaren inte riktigt vet vad som ska säljas. Utveckling av upphandlingskunnandet i den offentliga förvaltningen ansågs vara i såväl köparens som säljarens intresse. Enligt företagen i programvaruindustrin är inte köparens okunskap bra för säljaren med tanke på långsiktiga affärsförbindelser.

Inom området försvars- och säkerhetsupphandlingar har finländska företag enligt sitt synsätt svårt att komma in på marknaden i andra EU-länder, eftersom dessa skyddar sin egen försvarsindustri. I stället har företag från andra EU-länder lätt att komma in på marknaden i Finland, eftersom Finland strikt följer EU:s bestämmelser om jämlik behandling av leverantörer.

Enligt företagen i programvaruindustrin är det också viktigt för Finland att påverka beredningen av upphandlingslagstiftning på EU-nivån så att den administrativa bördan för företag av att delta i offentliga upphandlingar minskar.

5.2 Läkemedelsindustrin: Den offentliga förvaltningen borde fungera som pilotkund

Enligt företagen i läkemedelsindustrin borde den offentliga förvaltningen i större utsträckning fungera som pilotkund för innovationer. Staten skulle kunna ge innovationer en uppiggande injektion genom att använda anslag för offentliga upphandlingar till köp av banbrytande produkter samt genom att vidareutveckla sådana tillsammans med företagen.

Enligt företagets synsätt måste man idag alltför ofta lämna Finland för att genomföra pilotprojekt, eftersom den offentliga sektorn i Finland inte vill, kan eller får fungera som pilotkund. Därmed går potentiella arbetstillfällen utomlands tillsammans med pilotprojekten. I pilotprojekt testas hur en produkt eller tjänst fungerar tillsammans med kund. Genomförda pilotprojekt är viktiga referenser för startup-företag när de för att kommersialisera sin produkt söker finansiering från internationella investerare. Pilotprojekt och testlab-verksamhet som utgör utvecklingsplattform för innovativa tjänster och produkter skulle kunna vara en styrka i Finlands offentliga sektor. Kommersiell framgång för startup-företag skulle föra med sig skatteinkomster och arbetstillfällen.

Mycket få innovativa offentliga upphandlingar har genomförts inom den statliga sektorn

Innovativa offentliga upphandlingar har gjorts främst av kommuner

Innovativa offentliga upphandlingar och tillhörande samarbete mellan offentliga och privata aktörer har också setts som sätt att förnya den offentliga sektorns verksamhet. Målet är att offentlig efterfrågan som riktas till innovativa upphandlingar skulle vara till nytta också för företag som skulle ges möjlighet att utveckla och kommersialisera nya slags lösningar.¹¹ Enligt revisionsverkets granskning "Innovaatiostrategian toteuttaminen julkisissa hankinnoissa" [Genomförande av innovationsstrategin i offentliga upphandlingar] har sådana innovativa upphandlingar hittills genomförts i relativt begränsad omfattning. I praktiken har innovativa upphandlingar gjorts främst av kommuner. Inom den statliga sektorn har innovativa upphandlingar varit enstaka projekt.¹²

5.3 Detaljhandeln: Skattekongkurrensen och momsens inverkan bör beaktas

Enligt detaljhandelsföretagen är en god nivå för medborgarnas köpkraft en central faktor för handelsbranschen och dess investeringar. Enligt företagens åsikt är effekterna på köpkraften av momshöjningen negativa och köpkraftens dynamiska effekt beaktas inte tillräckligt vid beslut om momsniån.

Ur företagssynvinkeln har momsen utöver konsekvenser för köpkraften också en stor betydelse för den internationella konkurrensen mellan företag. På den inre marknaden råder utöver fri rörlighet för varor också en stark skattekongkurrens. När konkurrensen inom detaljhandeln, speciellt i non-foodhandel, har blivit global i och med webbhandel, har momsens betydelse för priskonkurrensen växt ytterligare. Till exempel betalas ingen moms för varor köpta utanför EU:s momsområde i försändelser under 22 euro, vilket enligt företagens synsätt ger en ogrundad konkurrensfördel.

Enligt detaljhandelsföretagens synsätt bör Finland vid nationellt genomförande av såväl upphandlings- som andra direktiv sluta med onödig blåögdhett och stå upp kraftigare för sitt näringsliv på den inre marknaden och i global handel.

"I Finland verkställs direktiven enligt det allra strängaste alternativet och som nationellt extra läggs ytterligare någon svårighet på."
- ett utdrag ur företagsintervjun

I intervjuerna framkom att finländska företag har en svagare konkurrensposition på EU:s inre marknad eftersom Finland är strängare med att genomföra direktiven. Det finns ingen jämförande forskning om detta synsätt, men i vissa av projekten för att förbättra lagberedningen har det identifierats fall där direktiv har genomförts i Finland på ett sätt som haft negativa konsekvenser för företagen¹³.

Samfundsskatten i Finland är rimlig och konkurrenskraftig

6 Vilka är de branschspecifika styrkorna, svagheter, möjligheterna och hoten?

SWOT-analyserna har gjorts baserat på företagsintervjuer och litteratur.

6.1 Gruvindustrin

Figur 3: Gruvindustrins styrkor, svagheter, möjligheter och hot

6.2 Läkemedelsindustrin

Figur 4: Läkemedelsindustrins styrkor, svagheter, möjligheter och hot

6.3 Mjukvaruindustrin

Figur 5: Programvaruindustrins styrkor, svagheter, möjligheter och hot

6.4 Detaljhandel

Figur 6: Detaljhandelns styrkor, svagheter, möjligheter och hot

I denna bilaga beskrivs hur revisionsresultaten har erhållits och vilka begränsningar de är behäftade med.

Revisionens mål och användning

Syftet med revisionen är att ta fram information och utvecklingsidéer till staten om hur den kan främja företags investeringar.

Föremål för revisionen

Målet är de materiella och immateriella realinvesteringar som företag gjort inom Finlands gränser. Offentliga investeringar har inte tagits med i revisionen.

Följande ministerier har förelagts att yttra sig om utkastet till revisionsberättelse: Undervisnings- och kulturministeriet, Arbets- och näringsministeriet, Statsrådets kansli samt Finansministeriet. Undervisnings- och kulturministeriet lämnade ett yttrande. De synpunkter som lagts fram i yttrandet har beaktats vid beredningen av den slutliga revisionsberättelsen i kapitlen 3.2 och 3.3. Yttrandet och en sammanfattning av det finns på revisionsverkets webbplats.

Frågor, kriterier, material och metoder för revisionen

Revisionen svarar på följande frågor:

1. Vilka befintliga styrkor i investeringsmiljön är viktiga att bibehålla ur företagets synvinkel?
2. Vilka förhållanden hindrar företag från att investera?
3. Hur skulle staten kunna undanröja eller lindra dessa hinder för investeringar?
4. På vilka andra, eventuellt nya, sätt skulle staten kunna hjälpa företagen inom branschen och deras investeringar att växa?

Revisionens perspektiv är utvecklande och framtidsinriktat. Med andra ord går revisionen inte ut på att utvärdera hur väl enskilda myndigheter har klarat sig eller enskilda policyer har lyckats, utan avsikten är att utreda på vilket sätt staten skulle kunna främja företags investeringar bättre än i dag. Detta utvecklingsperspektiv håller på att vinna mark vid sidan av det verifierande perspektivet som av hävd använts vid revisioner.¹⁴

Det skriftliga materialet för revisionen utgjordes av bedömningar av delområden av företagets verksamhetsmiljö, undersökningar av företags investeringar och internationella index över konkurrensförmåga.¹⁵ För revisionen beställdes också en studie från konsultföretaget Ramboll, för bedömningar av företagsinvesteringarnas betydelse för nationalekonomin, den ekonomiska utvecklingen i Finland, Sverige, Danmark och Holland, elementen i investeringsmiljöerna i de olika länderna samt insatser för att attrahera utländska investeringar¹⁶.

Tabell 1: För revisionen intervjuades bakgrundsgrupper i fyra olika länder

	Finland	Svenska	Danmark	Neder- länderna	Totalt
Myndighet/ offentlig organisation	10	7	5	3	25
Företag	15	-	1	-	16
Näringslivsorganisation	4	2	-	-	6
Annan expert	4	-	-	2	6
Totalt	33	9	6	5	53

De företag som intervjuades för revisionen representerar fyra sektorer, nämligen gruvverksamheten, läkemedelsindustrin, programvaruindustrin och detaljhandeln. Företagen är Aditro Oy, Bayer Oy, FQM Kevitsa Mining Oy, GE Healthcare Finland Oy, Insta Defsec Oy, Kesko Oyj, Lidl Suomi Ky, MSD Finland Oy, Novartis Finland Oy, Orion Oyj, Oy Samlink Ab, Santen Oy, Tieto Oyj, Tokmanni Oy, Veljekset Halonen Oy och Yara Suomi Oy.

Intervjuer som gjorts i Sverige, Danmark och Holland har utnyttjats speciellt i revisionen "Yritysten investointien edistäminen: Kokonaisarviointi" [Främjande av företagsinvesteringar – Helhetsbedömning]" (revisionsberättelse 3/2017) som publicerats samtidigt med denna revision.

I revisionen har även utnyttjats resultat från två workshopar. Workshoparna genomfördes i april och september 2016. I workshoparna deltog sammanlagt ett femtiotal experter, såväl företagsledare som tjänstemän. Författarna presenterade de preliminära slutledningarna för workshoparna och samlade in deltagarnas synpunkter om dem. Workshoparna gav också nya idéer och synpunkter.

Data för revisionen baserar sig huvudsakligen på bakgrundsmaterial, som har påverkat inriktningen av revisionen. Metoden har varit omsorgsfull läsning av intervjuanteckningar vid flera tillfällen, göra tolkningar med ledning av de intervjuades svar, sökande av kopplingar mellan inläggen och gruppering av observationerna under olika rubriker. Synpunkter som framkom flera gånger noterades, men också enskilda observationer kunde anses vara betydelsefulla i enlighet med principerna för bra revision. Vid intervjuanalysen tillämpades källkritik, utifrån bedömning av hur de intervjuade personernas intentioner och intressen påverkade svaren.

Vid beredning av revisionen bereddes följande parter möjlighet att yttra sig om revisionsupplägget: Arbets- och näringsministeriet, Statsrådets kansli och Finansministeriet.

Revisionens tidsomfång

Revisionen genomfördes under perioden 29.10.2015–3.4.2017. Intervjuerna för revisionen genomfördes mellan 5 mars 2015 och 10 november 2016.

Revisionsutförare

Revisionen utfördes av ledande effektivitetsrevisor Vesa Koivunen och ledande effektivitetsrevisor Auri Pakarinen. Revisionen leddes av effektivitetsrevisionschef Leena Juvonen. Kvalitetssäkrare för revisionsberättelsen var ledningens sakkunnige Esa Tammelin.

- 1 Statsbudgeten 2016; nettoinlåningen ingår här inte i inkomsterna.
- 2 Investointeja Suomeen - Ehdotus strategiaksi ja toimintaohjelmaksi Suomen houkuttelevuuden lisäämiseksi yritysten investointikohteena [Investeringar i Finland - Förslag till strategi och åtgärdsprogram för att göra Finland mer attraktivt som företagens investeringsobjekt]. ANM 9/2012 (den s.k. Elorantas rapport).
- 3 Statistikcentralen.
- 4 Uppfyllande av principen om service som fås från ett och samma ställe i miljöfrågor. Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhets publikationsserie 29/2016. Statsrådets kansli, 22.6.2016. Författare: Antti Belinskij, Matias Warsta, Ari Ekroos, Niko Soininen, Tapio Määttä, Ismo Pölönen, Hilikka Keinonen och Kimmo Malin.
- 5 Uppfyllande av principen om service som fås från ett och samma ställe i miljöfrågor. Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhets publikationsserie 29/2016. Statsrådets kansli, 22.6.2016. Författare: Antti Belinskij, Matias Warsta, Ari Ekroos, Niko Soininen, Tapio Määttä, Ismo Pölönen, Hilikka Keinonen och Kimmo Malin.
- 6 Ympäristöluvut ja lainsäädännön uudistaminen [Miljötillstånd och ändring av lagstiftningen]. Miljöministeriet 7.3.2016.
- 7 Ympäristöluvut ja lainsäädännön uudistaminen [Miljötillstånd och ändring av lagstiftningen]. Miljöministeriet 7.3.2016.
- 8 Statsrådets webbplats: Sv/Genomförandet av regeringsprogrammet/Digitalisering, försöksverksamhet och avveckling av normer/Spetsprojekten
- 9 Uppfyllande av principen om service som fås från ett och samma ställe i miljöfrågor. Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhets publikationsserie 29/2016. Statsrådets kansli, 22.6.2016. Författare: Antti Belinskij, Matias Warsta, Ari Ekroos, Niko Soininen, Tapio Määttä, Ismo Pölönen, Hilikka Keinonen och Kimmo Malin.
- 10 Arbets- och näringsministeriets nyhetsbrev 2.2.2017
- 11 Innovaatiostrategian toteuttaminen julkisissa hankinnoissa [Genomförande av innovationsstrategin i offentliga upphandlingar]. Statens revisionsverks utkastet till revisionsberättelse.
- 12 Innovaatiostrategian toteuttaminen julkisissa hankinnoissa [Genomförande av innovationsstrategin i offentliga upphandlingar]. Statens revisionsverks utkastet till revisionsberättelse.
- 13 Statsrådets kansli 2015: EU-sääntelyn toimivuuden kartoitus - Havainnot ongelmista kansallisella tasolla. Promemoria.
- 14 OECD 2016: Supreme Audit Institutions and Good Governance - Oversight, Insight and Foresight.
- 15 Speciellt World Economic Forum: Global Competitiveness Report och International Institute for Management Development: World Competitiveness Yearbook.
- 16 Ramboll 2016: Selvitys yritysten investointiympäristöstä ja investointien edistämistä [Utredning av investeringsmiljö och främjande av investeringar].

Fotografierna i revisionsberättelsen

på sidorna 12, 16, 30, 40, 46 och 50
iStock

Suomi
Finland
100

STATENS REVISIONSVERK
ANTTIGATAN 1, PB 1119, FI-00101 HELSINGFORS
TEL. +358 9 4321, WWW.VTV.FI